Kawi - Jarwa, Dirjasupraba, 1931, #1263

Katalog: <u>Kawi - Jarwa, Dirjasupraba, 1931, #1263</u>

Sambung : -

Bausastra: Kawi-Jarwa

Dening Radèn Dirjasupraba

Cap-capan sapisan

Isinipun: 1. Bausastra (Ha - Nga), 2. Pratelan namining kewan-kewan, 3. Namaning peranganing badan, pangangge sarta rêrêngganing badan, 4. Namaning têtuwuhan, sêsêkaran, sarta woh-wohan.

Bukhandêl S.M. Diwarna, Kuthagêdhe saha Mataram

No. 21-B, Rêgi F ...

Bausastra Kawi-Jarwa sarta Pathibasa Kawi-Jarwa

Isinipun ± 3000 têmbung, anggitanipun Radèn Dirjasupraba. Cap-capan sapisan, 1931 Musnèng batang angèsthi wiji^[1]

Isinipun: 1. Bausastra (Ha - Nga), 2. Pratelan namaning kewan-kewan, 3. Namaning peranganing badan, pangangge sarta rêrêngganing badan, 4. Namaning têtuwuhan, sêsêkaran, sarta woh-wohan. Kawêdalakên dening:

[Grafik]

...

Bausastra Kawi - Jawi На a = hora, tanpa.aom = hom, nênêkung, tapa, pahomman, patapan, pamujan. anala = gêni, ati. analana = dolanan, dolan, dolan-dolan. analika = nalika: niti priksa, maspadakake. ananta = tanpa watês, tanpa wêkasan, ula gêdhe bangêt. anitya = langgêng. anila = angin. anih = lumuh, suthik. anindha = linuwih, ngluwihi. anung = nung: kuwasa, pintêr, linuwih, anak anung: anak kang pintêr bangêt, paranunganung: para pintêr, para linuwih. anwam = anom.

anya = ana.

```
anyang = boyongan.
acala = cala: gunung.
anauti = anauti: cacing.
ari = dina, adhi, arinta, rinta: adhimu.
arina = kidang.
ariyak = alun.
aris = alon, sarèh.
arimong = rimong: macan.
are = bodho.
arok = awor, têmpuh, angrok, ngrok: nêmpuh.
aru-ara = horêk, gègèr, sasaran.
arus = pantês, ili, arusan: banyakan, tan arus: ora pantês.
arum = wangi, lêgi, wadon.
arêgud = nyêbrak, nyêndhal.
akasa = kasa: langit, awang-awang.
aking = garing.
adiraja = sabar, sugih pangapura.
```

```
aditya = srêngenge.
ata = sigêg.
atanapi = tanapi: utawa, sarta, apadene.
atakara = teja.
atap = tumpuk, sungsun, undhung.
atag = akon, prentah.
atis = adhêm, matis: krasa adhêm, kadhêmên.
atri = tri: rame, têlu.
atruh = truh: udan, trutruh: udan ricik.
asa = pawadonan, kuwat, rosa.
asada = ilat.
asung = sung: awèh, wèwèh.
asrêt = alot.
asrama = tapa. pasraman: patapan. ngasrama: lagi tapa, manggon ing patapan.
awanda = pêtêng.
awinda = padhang.
```

```
awiyat = awang-awang. ngawiyat: ing awang-awang.
awig = bêcik, bisa.
awran =<sup>[2]</sup> mêndhung.
awun-awun = ampak-ampak.
alaya = jahe.
alwang = kalong.
aliwawar = prahara.
apan = pan: awit, tur, sanajan.
apituwi = utawa.
apus = tali, pring apus: pring tali, apus buntut: tali buntut.
adhing = jodhang.
ajar = pandhita, nujum.
aji = ratu.
aywa = ywa: aja.
ayu = bêcik, slamêt.
ayun = arêp, kêpengin. pangayunan: ngarêpan.
anyut = kèli, larut.
```

```
ama = pasu, wari.
amah = murka, alu amah: kamurkan.
amla = mla: kêcut.
amit = pamit.
amrik = wangi.
amêm = antêng, mênêng.
amrêta = tômba, banyu urip.
agra = gra: pucak, pucaking gunung.
agya = gya: enggal, kasusu, banjur.
agung = gung: gêdhe.
agêr-agêr = ganggêng.
abi = luwih, baris, abirawa, birawa: muruh, luwih rowa, abi sêtiya têmên bangêt, abi mana
linuwihing ati, abi sama, bisama wicaksana.
abra = bra: warata, gumêbyar, ambranang.
anging = nanging, mung.
anguwuh = surak, ambêngok.
angrês = wêdi, miris, giris.
```

```
andaka = banthèng.
andaga = mancal, ambalela, anjêjak.
andini = sapi.
andimapa = mokal, nglêngkara, kaandimapan kamokalan.
andon = nêba.
andupara = dupara: mokal, nglêngkara, bobat.
andulu = andêlêng, nonton.
andul = sungsun.
andrawina = sênêng-sênêng ngombe.
anta = wêkasan, luwih.
antah = êmbuh.
antanu = mangsi.
antarala = awang-awang.
antar = lantas, bantas.
anti = manganti, nganti, ngêntèni.
antuk = olèh.
antêlu = êndhog.
```

```
antya = luwih. kaantiyan: kaluwihan.
andhah = asor, andhahan: sorsoran.
andhali = tiba, mantiyung, tumêlung.
andhêm = rungkêp, kandhêm: krungkêb, ngandhêmi: nyungkêmi, ngrungkêbi. andhêman:
rungkêban dhadhane kidang jaran utawa liyane.
anthok = tlakup.
arcamana = raup.
arka = hyang arka: srêngenge.
arkamaya = teja, banyu mandi.
arda = murka, luwih, bangêt. rôga-tiharda: lara bangêt. ardawalepa: ambalèkake ujar.
ardana = rêdana: dhuwit.
ardawalika = ula.
ardi = gunung.
arta = dhuwit. hartana: ênggon dhuwit, tukang nampa dhuwit.
artati = lêgi, luwih.
artala = madu.
```

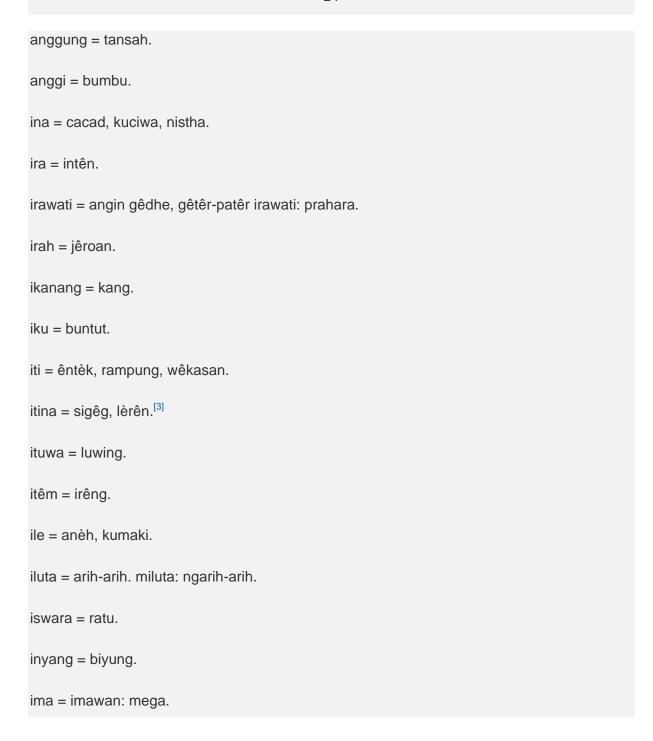
```
arti = sumurup, têgês.
arsa = arêp, bungah.
arsaja = anak pambarêp.
arsaya = bungah. kaharsayan: kabungahan.
arpat = klumpuk. marpat: nglumpukake.
arja = rêja, têntrêm, slamêt. raharja: slamêt. karaharjan: kaslamêtan.
arjana = kaslamêtan, bêcik.
arjuna = jêmbangan, banyu jêmbangan.
aryana = budi.
aryas = watu, intên.
arga = gunung.
argya = kurmat. pahargyan: pakurmatan.
aksara = gêgaman.
aksama = apura. pangaksama: pangapura.
atma = atmaja, anak.
atmaka = mati, nyawa.
ascarya = eram, gumun.
```

astana = kuburan, kraton. astati = rayap. astani = bantal. astawa = sêmbah, bêkti. umastawa, ngastawa: ngabêkti. pangastawa: pangabêkti. astama = sênêng-sênêng. astra = gêgaman, astrawara: panah. asti = gajah. astuti = astutiya, sêmbah, bêkti. pangastuti: pangabêkti. asmana = pikat. asmara = sêdhih, sêngsêm. kasmaran: kasêngsêm, asmaradana: nêngsêmi. asmaranala: sêngsêming ati. asmaralaya: suwarga. asmaragama: sêngsêming sanggama. astha = wolu, bahu. asthaga = wolu, angus. asthi = sêdiya, gajah, hastina: ênggon gajah.

alpa = kurang, tuna.

```
apsara = dewa.
apsari = widadari.
hyang = dewa, hyang brahma, hyang siwah, hyang hiswara, hyang sri lan liya-liyane.
ancala = cala: gunung.
ancur = ajur.
anculan = kala.
ancêm = pola.
anjana = gajah.
anjrah = warata, sumêbar.
anjrêm = anjêrum.
ampang = ènthèng.
ampeyan = pinggir, sikil. garwa ampeyan: garwa paminggir.
amba = kula.
ambahak = ngrayah, anjarah rayah.
ambawang = pakèl.
ambar = ngambar: wangi, sumêbar, sumrambah.
```

ambartala = ara-ara. agna = kaku. agni = hyang agni: gêni. angkya = aku. angkara = gumêbyar, luwih, murka. angkaramurka: murka, luwih murka. mangkara-kara: gêbyar-gêbyar. angkus = êcis. angkên = upama, pindha. angsa = ôngsa: banyak. angsaka = mungsuh, satru. angga = awak, wujud, upama. anggana = ijèn, ayu. anggara = dina Salasa. anggas = walang, gadhing, ibêr-ibêran. anggarjita = anggagas, ngangên-angên, ngeling-eling. anggarbini = mêtêng, ngandhêg. anggop = towong, kêndhat.

indriya = ati, rasa, pôncaindriya: rasa lima. indupati = rêmbulan. inte = injên. nginte: nginjên. juru panginte; mata-mata, têlik. ir = intên. istadha = bathuk. imbal = gênti, nyêlani. ingsun = aku. ingwang = aku. inggut = lirik. nginggut: nglirik. inggong = ngong: aku. èni = pèni. ènu = rêmbulan. erang = isin, wirang. ngerang-erang: ngisin-isin, mirang-mirangake, gawe wirang. èrêm = cêplok. eka = siji, ijèn. etu = mula, hetun: hetuniyo, hetuni: mulane, sêbab saka iku.

ewrên = horêg, gègèr.

epya = repot. kaepyan, karepotan.

èmêng = pêtêng, susah, sêdhih.

endra = ratu, linuwih, endraloka: jagat linuwih, kayangan, kadewan, suralaya, endrapada, endrabawana.

endung = mega.

endhan = gila.

endhe = tamèng.

hèr = har: banyu. hèrnawa: sagara. hèrtati: udan.

èksa = waspada.

èstha = upama, karêp, sêdhiya.

èsthi = karêp, sêdhiya, gajah.

onêng = kangên, mangonêng: kangên, sêdhih.

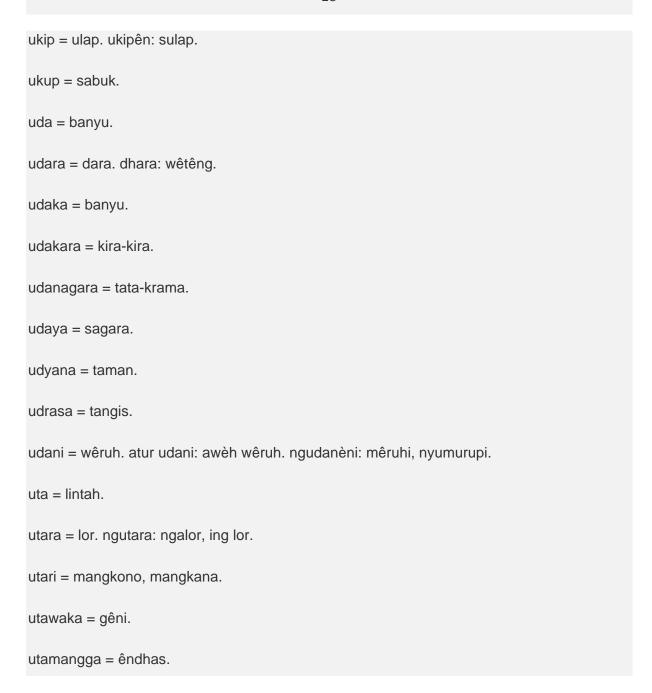
ota = piranti, pasangan, adon-adon.

otêr = gègèr, horêg.

ojat = suwur. kojat: kasuwur.

opya = alok.

ôndakara = srêngenge. ôntakara = srêngenge. ôntarapura = kraton. or = ahor, gêtar. oncom = tempe bosok. oncong = colok. ompak = ganjêl. una = linuwih. wisa una, wisuna: wisa linuwih, wisa mandi. uni = nguni: biyèn. uninga = wêruh, gêni. unu = kècèr, kicir. unar = suwur. ucup = lêpas. ingucup: dilêpasake. uradati = anggêgirisi. ure = udhar, ucul. uruh = unthuk. muruh: kaya unthuk. urus = tata, bênêr.

utêr = bundêr. usara = êbun. usada = usadi: jamu, tômba. uswa = ambung. nguswa: ngambung. kinuswa-kuswa: diambungi. uswasa = swasa: ambêkan. uwun = wurung. ulinga = nêpsu bangêt. ulu = êndhas. swara, ulon: swara, uni, têkèk mati ing ulone: paribasan: mati saka swarane (gunême) dhewe. ulun = kula, kawula. upa = êlas. saupa: saêlas. ujana = udiyono: taman. ujwala = sorot, gêbyar, cahya. ngujwala: sumorot. uji = dadar, lèlèr. ujung = pucuk, pinggir, pongol. ujungan: pucukan. ujêl = wêlut. unya = uniya: uni, munya. munia: muni.

```
umarah = ngangkah, golèk.
umi = wiji, biyung.
umiyat = miyat: andêlêng, nonton.
umyar = angon, ngawat-awati.
umyus = midit, sumilir.
umyung = rame.
ubaya = jangji. cidra ing ubaya: cidra ing jangji.
uthuh = lalêr. nguthuh: kaya lalêr.
untar = wudun.
untung = bêgja.
undhagi = pintêr, wasis.
undhan = pancikan, pancadan.
udsaha = usaha: panguripan, upajiwa: ngudsaha: anggaota, nyambut gawe.
usnipah = tutup gêlungan.
ungkih = angkah. ngungkih: ngangkah, marsudi.
ênu = dalan. ing ênu: ing dalan.
```

êla = eman, puji. ela-ela: eman-eman. ingela-ela: didama-dama, dieman-eman, diugung.

êntar = begal. ngêntar: ambegal. kaêntar: kabegal.

êntyar = êntèk.

ênting = êntèk, katog. ngênting: ngêntèk, ngêtok. êntingan: êntèk-êntèkan, pungkasan.

êrdawa = mangsi.

ênjali = sêmbah, bêkti. ngênjali (mangênjali): nyêmbah, ngabêkti.

Na

nahên = nandhang, mangkene, ngampêt, nahan. nahênkung: nandhang susah. nahênwaspa: nahan êluh.

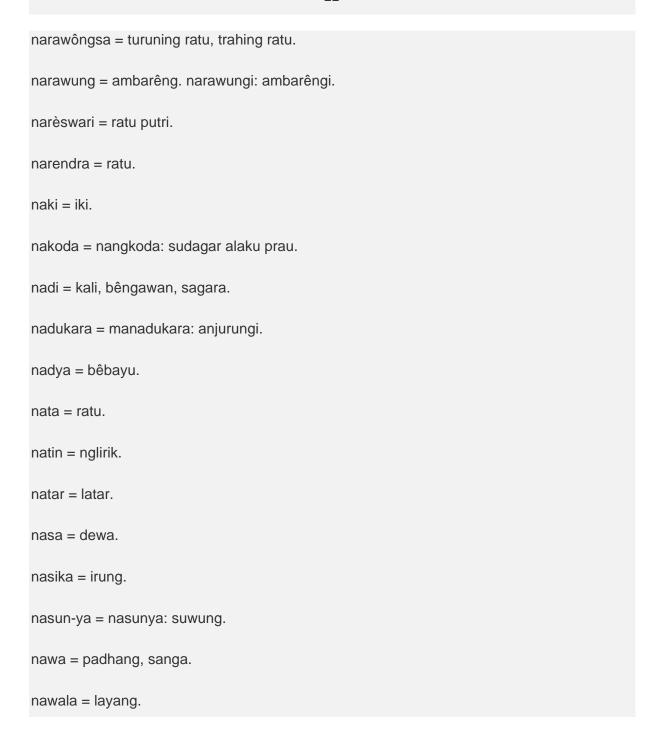
nauti = anauti: cacing.

naraca = traju.

nara = wong lanang.

nari = wong wadon.

naraiswara = naradipa, naradipati, naradipatiya, narapati: ratu.

nawung = nganggit. sinawung: dianggit. nala = ati, gêni. nalika = niti priksa, maspadakake. napang = nabok. naya = nayana: ulat, polatan. nayaka = pangarêp, panggêdhe, têtunggul. nayakaningrat: kangjêng nabi Muhammad. nayaka waktra: patih. nayadi = sumèh. nayogyani = ngrujuki, anjurungi. naga = ula. nagapati, nagaji, nagaraja, nagendra: ratuning ula. nabi = wudêl. nanda = êlèng. nandi = bayu. nanta = watês, wêkasan. ananta: tanpa watês, tanpa wêkasan.

narpa = ratu. narpa dayita, narpa duita, narpa umi, narpa wadu: ratu putri.

narpati = ratu.

```
narmada = kali.
natpada = nonton, ngabêkti.
natmata = nonton, maspadakake, namatake.
nasthaka = lingir.
nambak = ambêndung.
nampeka = nêlik.
nambrama = ambagèkake. panambrama: pambage.
nambula = nginang.
nangkil = seba, ngadhêp.
nanggulang = ngêndhak, nyêgah, ambalèkake.
nrang = nêrang. manrang: nrajang, nêmpuh.
nihan = niyan: mangkene, mangkono, mangkana.
nikanang = kang.
nikèn = wong wadon.
niditya = linuwih.
nitra = nulis, mata.
nitya = nitiya: ulat.
```

```
nityasa = netiyasa, sanetiyasa: tansah.
nitêh = ulêr.
nisaka = rêmbulan.
niwata = newata: panganggo.
nila = angin, biru, manik. nila warsa: udan angin. nila pracandha: angin pangabaran.
nilakrama = takon.
nilap = nyilip, andhêlik, nyidra.
nilip = nyilip, andhêlik, nyidra.
nipuna = nimpuna: nglumpuk, mumpuni.
nidhikara = muji.
niyata = yêkti, nyata.
niyasa = langgêng.
ningêp = nyaput.
nindya = linuwih. nindya mantri: mantri linuwih, patih.
nindi = midih.
nindita = pintêr, linuwih. anak anung aninditi:<sup>[4]</sup> anak kang pinter bangêt.
```

ninta = andhêmêni.

nindha = narub, mayu.

nir = ilang, êntèk, tanpa. nirdeya: tanpa gawe. nirhantara, nirantara: tan pêgat, ora kêndhat, ora lêt, tansah. nirrasa, nirasa: tanpa rasa.

nirlaba = tuna.

nis = ilang, tanpa, ora ana.

niscaya = masthi, tan kêna ora.

niskara = saniskara: samubarang, barang-barang.

neka = warna. neka-neka, neka warna, maneka warna: warna-warna, rupa-rupa.

netra = mata.

netyasa = sanetyasa: tansah.

nendra = turu.

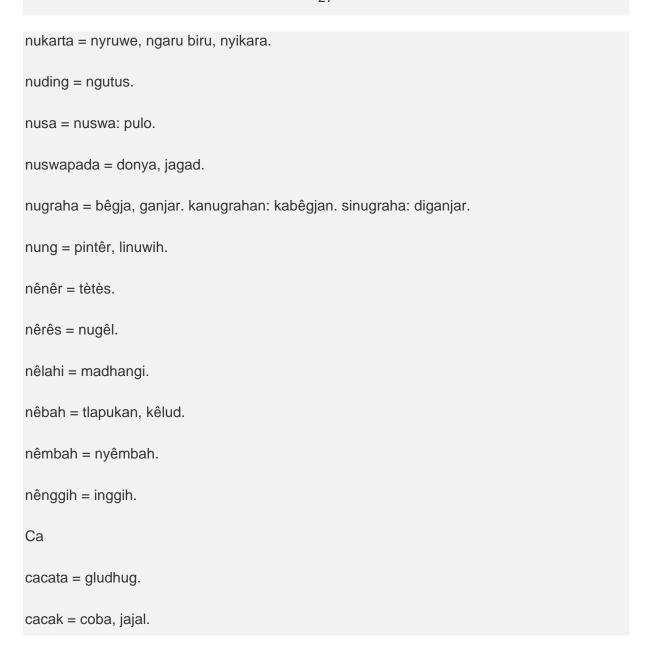
nono = mangkono, mangkana.

nor = ngasor.

non = dêlêng. panon: pandêlêng.

nuning = andêlêng, nonton.

nuraga = digdaya, pêngpêngan. kanuragan: kadigdayan.

carana = athi-athi, urang-uranging mata. caraka = utusan. carat = pancuran, mancur. cakil = canthèlan. cakra = bundêr, buwêng. cakrawati: jagad bundêr, buwênging jagad. cakrawala: bundêring langit. cakarwa = mliwis putih. catur = papat, araning dolanan. cawaca = cuwaca: padhang bangêt. cala = nistha, gunung, anjarag, calaina: cacad nistha, picak. calimi = cukup. mantu calimèn: mantu sacukupe. capa = gandhewa. caga = bêburon. canga = lombok. canguk = têlik, mata-mata. candu = lalar, pathi. candhala = ala.

```
canthoka = kodhok.
canthang = kêprak.
car = mlaku. carraka, caraka: wong kang gawene mlaku, kongkonan.
carya = ascarya: gumun, eram.
carma = kulit, walulang.
carmin = pangilon.
caksu = caksuh: suluhan, urêng-urênging mata.
cancala = obah, polah.
campah = pênggak.
cambul = cêmêthi.
cangkrama = dolan-dolan, amêng-amêng.
ci = kali.
citra = warna, rupa, tulis, juru panitra: juru tulis, juru nulis. cinitra: tinulis.
cintya = bêcik, ayu. acintiya: panggêdhe.
cintaka = manuk cêkaklak.
cintra = cacad. cintraka: cilaka, sangsara.
```

cinthaka = bilai. ceda = cacad. cineda: dicacad. coli = culi: towok, kudhi. côndra = rupa, sasi, rêmbulan. yuswa wolung côndra: umur wolung sasi. candra sangkala: taun rêmbulan, taun kang manut lakune rêmbulan. cuni = ilang, panunggul (ali-ali suwêng). cucuh = cocoh, suduk. cucur = manuk kêdhasih. curiga = kêris. cumanthaka = kumlungkung, kumaki. cundaka = têlik. cumandaka: nêlik. cumbu = bali. cêla = cacad. cêdhis = lêthêk, andharidhis. cêguk = busuk. cêndhani = cêndhana. cêmbing = jenggot.

crêmih = juwèh.

cêthèthèt = kêcipir.

Ra

rana = pêrang, paprangan. trining rana: gêni paprangan. kasambut madiyaning rana: mati pêrang, mati ing paprangan.

ranu = banyu. singa ranu: baya.

rara = prawan.

raras = runtut, bêcik, asri, laras.

raditya = srêngenge.

rata = kreta, tunggangan. rata gothaka: kreta gêrbong, kreta pêtêng, kreta tutupan.

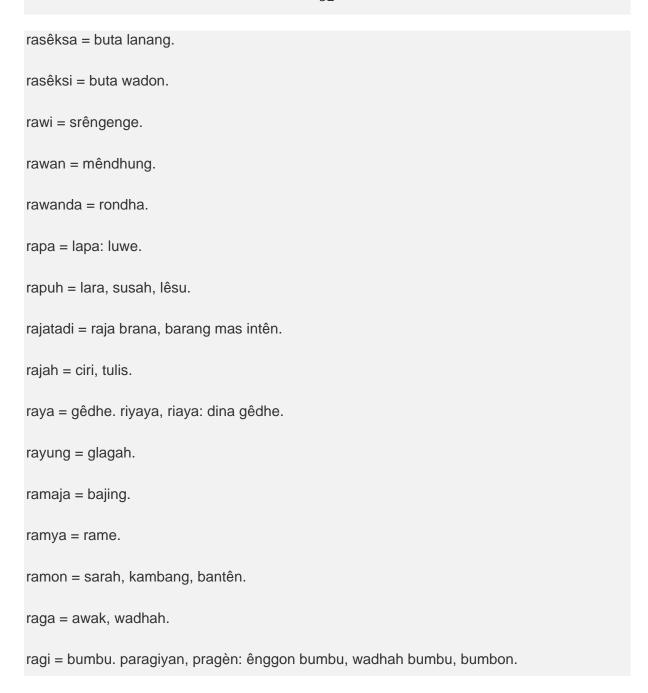
rati = ratih: rêmbulan.

ratri = latri: bêngi.

ratuh = hratuh: lumut.

rasa = nênêm, kaya, upama.

rasika = bungah, suci, bêning.


```
rago = êlèng, guwa.
rabasa = rusak. nrabasa: ngrusak. rinabasa: dirusak.
rangas = giras, galak.
rangin = laras, dhadhap.
rangu = gajêg. rangu-rangu, kapirangu: gajêg-gajêg, gojag-gajêg.
rahsa = wadi, rasa.
rantan = tata, rancang.
randhi = mênjangan, ranggah.
randhêh = randhu.
raksasa = buta, buta lanang.
raksasi = buta wadon.
rat = jagad.
rancang = ukir. trancangan: ukiran.
ranji = kranjang.
ranju = borang.
rambi = èmpèr.
ranggon = gubug.
```

ri = dina, adhi. rinta: adhimu. rini = wadon. siswa rini: murid wadon. ririh = alon, sarèh. riris = udan. risakan = kiring. risaksana = nuli, tumuli. riwe = kringêt. rimong = macan. riba = ruba: pawèwèh, bêsêl, kamelikan. ringa = duga. ringa-ringa: duga-duga, kira-kira. ringan = maringan: ènthèng. rimbit = jodho. sarimbit, srimbit: sajodho, sakaloron, sakalian. rimbon = simpênan. parimbon, primbon: simpênan, pasimpênan, buku simpênan. rimbu = simpênan. parimbon, primbon: buku simpênan. ringgahan = kandhang. rena = biyung.

rewônda = kêthèk. regoh = lumpuh. rota = galak. rotadanawa: buta galak. rowangga = bawera. roga = lara. roga tiharda: lara bangêt. robaya = pantês, mêngko. rontaka = bêndhe. rondhon = godhong. rok = têmpuh, trajang. angrok: nêmpuh, nrajang. rompak = begal, begal sagara, bajag. ruhun = rumuhun: biyèn, dhisik. ruci = bajang. Dewa Ruci: dewa bajang. rurah = lêbur, rusak, angkah. ngrurah: ngrusak, nglêbur. rumarah: golèk, ngangkah. pangrurah: pangrusak. rudah = rusak. rudhatin, rêdatin: rusak atine, susah. rudita = prihatin.

rutan = pênjalin.

ruwastha = ugêl-ugêl. ruwida = susah. ruwiya = warata. rujit = anggit, suwèk, suwir. rinujit: dianggit, disuwèk. pusparujit: gubahan. rinujit-rujit: disuwèk-suwèk. rubaya = jangji. rubiyah = bojo. rungas = pêrung. runtik = muring, nêpsu, bêndu. rukti = rakit, pasang, rumat. rukmi = êmas. rumpaka = gubah, anggit. rumpuk = sungsun. rumbah = jangan. rumbahan: janganan. ngrumbah: anjangan. rumbu = sêgêr. rêrêng = rêngrêng: asri, ngêngrêng, anggamêng. rêkatha = yuyu.

rêke = mangke.

rêdatin = rudatin, rudahtin: susah.

rêtu = rusuh, gègèr, horêk, suksukan.

rêtuh = buthêk, bukêt.

rêsi = pandhita, rêsindra: pandhita ratu.

rêsigana = dewa.

rwawa = luntas.

rêjasa = arjasa: asri, bêcik.

rêgêm = gêgêm. ngrêgêm: anggêgêm, rinêgêm-rinêgêm: digêgêm.

rêngya = rungu, prungu. karêngiya: krungu, kaprungu.

rêngut = jêngkêrut, mrêngut: anjêngkêrut.

rêkta = abang. palarêkta: bolu.

rêtna = intên. manik nawarêtna: barang intên warna sanga. rêtna wadu: bêcik-bêcike wong wadon.

rêspati = pidêksa, pantês.

rêsmi = asri, rêsêp, sêngsêm. sarêsmi: padha sêngsême, padha rêsêpe, cumbana.

rêncana = godha.

rêncaka = ribêd, susah.

rêncêm = rêmuk, pêcah.

rêmbaka = rêmbuyung, kêtêl. ngrêmbaka: ngrêmbuyung.

rêbda = ngrêpda. ngrêda: andadi, sumêbar, warata.

rêngrêng = asri, ngêngrêng, anggamêng.

rêngka = bênthèt, nêla. mulwa rêngka: srikaya.

rênggut = sebrak, sêndhal, jambak. ngrênggut: anjambak, nyêndhal, nyêbrak. rênggut-rumênggut: jambak-jambakan.

rênggêp = candhak, cêkêl. ngrênggêp: nyêkêl, nyandhak.

Ka

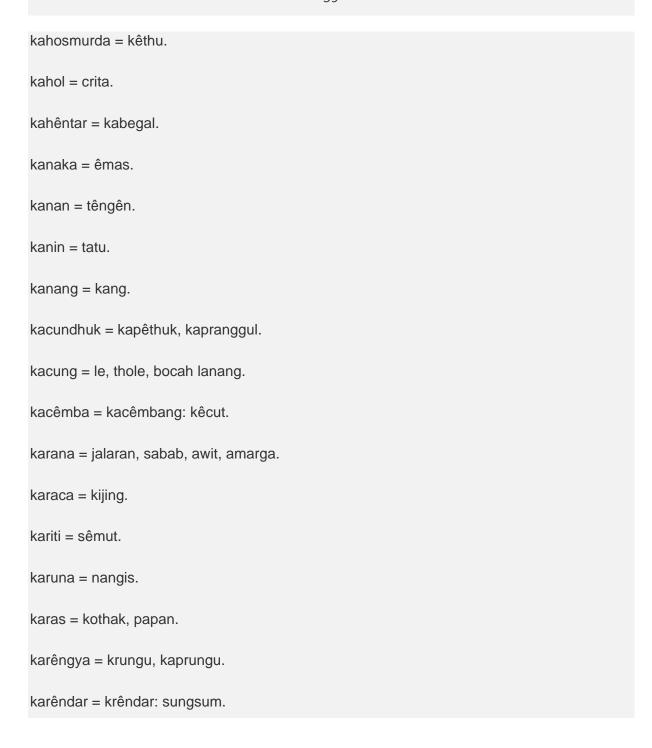
kahastaman = kabungahan.

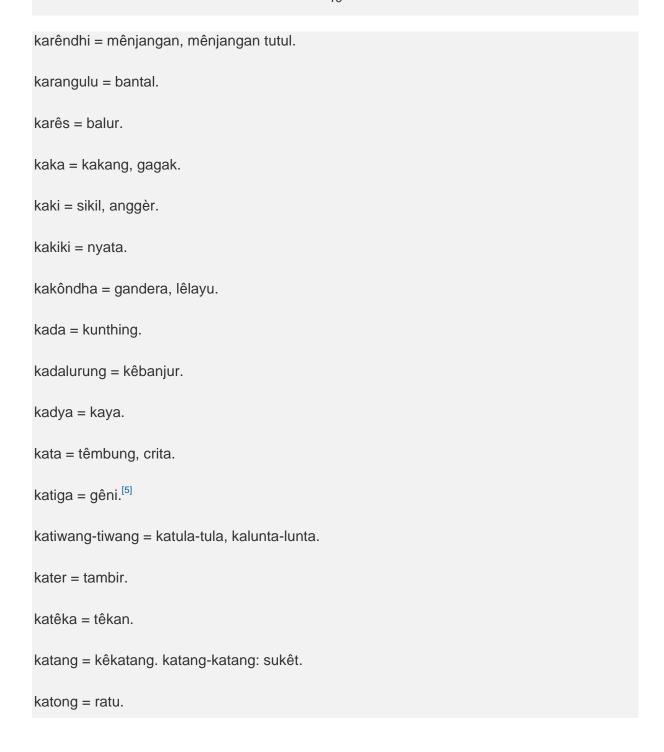
kahargya = kajèn.

kaharsayan = kabungahan.

kahomitan = susah, kasusahan.

kahopan = kopèn.

katrêsan = giris, miris. kasatika = tutut. kasida = lêstari. kasusra = kasuwur, misuwur. kasung = katur. kasub = misuwur, kasuwur. kaswada = kalong. kaswasih = mêmêlas, mêlas asih. kaswas = kasyas: katur. kawaca = panganggo, kaprabon. kawawa = kuwat, kuwagang, kangkat. kawanda = kawandha: gêmbung. kawindra = kawiradiya: pujôngga. kawilut = kagubêd, kapulêt. kawistara = katara, katon. kawuri = kapungkur. kawuntat = kapungkur.

kawuryan = katon.kawêwang = mêrak. kawêlak = kapêlak: suwèk. kala = jaman, nalika. kalika = nalika. kalingking = jênthik. kalingga = kapundhi, kaadêg. kale = pênding. kaloka = kondhang, misuwur. kalurak = kapundhung. kalulun = kelut, katut. kalêntit = dubur, itil. kapa = ulês, lurup. kapracondhang = kataton, katiwasan. kaprajaya = kataton, katiwasan. kapwa = kapya: padha, kabèh. kapang-kapang = dhampyak-dhampyak, katebang-katebang. kapi = kapati, sêmu, bangêt. kapirêkta, kapurônta: jambon, jambon, ênom. kapilare: sêmu bocah, kaya bocah. kapidêrêng, kapiadrêng: adrêng bangêt, karêp bangêt.

kapirangu = mangu-mangu, sêmu gajêg-gajêg, ribêt.

kapila = kêpila: putih.

kapiluyu = katut, kelut, kapencut.

kapita = kagèt.

kapidhara = klêngêr, sêmaput.

kadhana = lanang.

kadhini = wadon. kadhana-kadhini: anak loro lanang wadon.

kayun = karêp. ngayun: ngarêp.

kamantya = luwih, ngluwihi, bangêt.

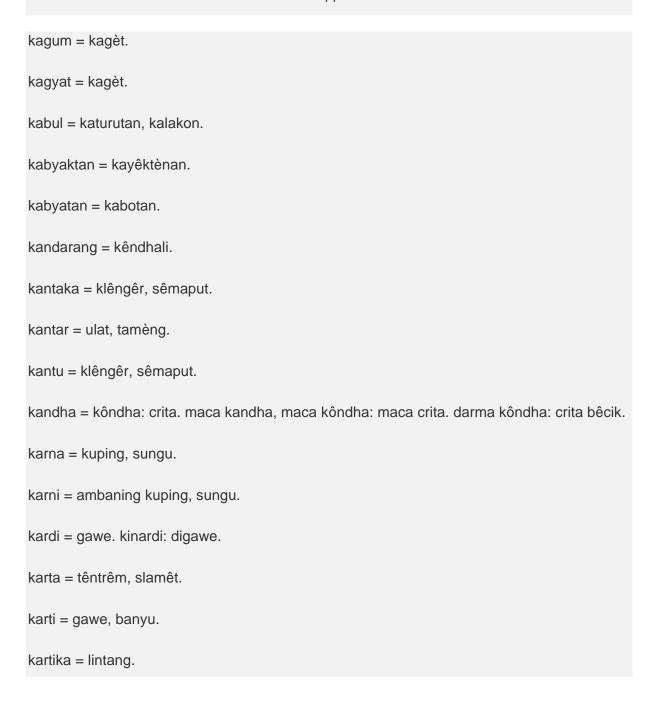
kamal = asêm.

kamijara = sêre.

kamutya = kamutiyan: kamuktèn.

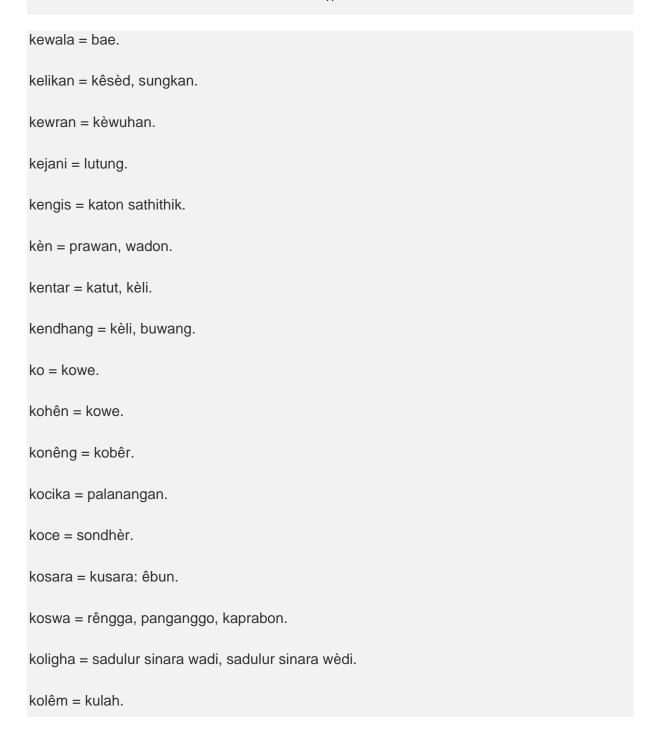
kamohitan = sênêng, bungah.

kaga = manuk.

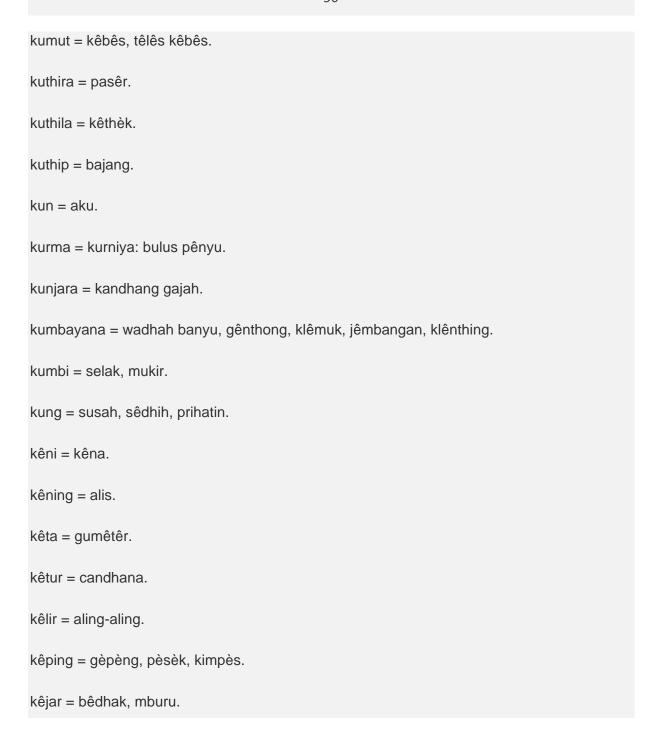
karsana = bungah. karya = gawe. kinarya: digawe. pakaryan: pagawean, panguripan. karma = tata, basa, tata krama. kaksan = sanalika. kas = kuwat, santosa. kalpa = ali-ali. kalpika = ali-ali. kalbu = ati. kapti = karêp, sêdiya. kancana = êmas. kampita = kagèt, lindhu. kambil = abah-abah jaran. kambing = wêdhus. kanggêg = kandhêg. kratalasa = bulus. krama = patrap, pratingkah. kramika = ulêr.

kyasa = sêpêt. kyama = bulus, pênyu. kirana = rêmbulan, sorot. kirata = wong alasan. kiratabasa: basane wong alasan. kitiran = manuk pêrkutut. kisi = susuk kondhe, kancing gêlung. kintaka = layang. kirna = sakèhe. palakirna: sakèhe woh-wohan. kirtya = makirtiya: gawe. kisma = lêmah. kingkin = susah. kridha = ulah. kridhasara, kridha astra, kridhastra: ulah gêgaman. kriya = tukang. kerah = karêp.kering = kiwa. kanan kering: kiwa-têngên. ketang = kilang. keswa = rambut, gêlungan.

komis = brêngos. kongas = ngambar, sumêbar. ngongasake: ngetokake, ngumukake, mamèrake. kontab = kondhang, misuwur. kotbuta = kaya buta, mêdèni, anggilani. kongkal = kasingsal, kontal, kasongkèl. krodha = muring, nêpsu, mêta. kroya = karoya: wit waringin. kunarpa = bangke, mayit, layon. kunira, kumkuma = kunir. kunêng = sigêg, lèrèn. kuras = rêsik. kuranji = asêm. kurug = kalung. kurita = rante, oyod. kucumbi = bojo. kukila = manuk.

kukuwung = cumlorot, sumorot. kukya = kuku. kuda = kudaka: jaran. kutêr = putêr. kutu = tuma. kuswa = ambung, isêp, kinuswa-kuswa: diambungi. kuswara = kasêbut. kusuma = kêmbang. kusung-kusung = kêsusu, ngaya-aya. kuwawa = kawawa: kuwat, kuwagang, kangkat. kuwu = dhepokan palerenan. kuwôndha = mayit, bangke, layon. kulita = rakêt, rumakêt. kulup = thole, anggèr. kuji = kanthong, kujian: kanthongan. kumara = kumandhang. kumuda = kêmbang tanjung.

kênya = prawan. kênyar = gêbyar, sorot, kumênyar: gumêbyar, sumorot. kêmat = kaluwihan, pamèr. kêmit = jaga. kêndhuru = wit gêndhuru. krêdya = kagèt. krêdyat = kêrdiyat: kagèt. krêpuk = pèpèt, sompok, kakrêpuk: kapèpèt, kasompok. krêmun = grimis. krêsna = irêng, wage. Da dahana = gêni. dahat = bangêt. daut = dhaut: bêdhol, pêdhot. danawa = buta. daniswara = sugih tur priyayi, sugih singgih.

danu = dhanu: mega, panah, gandhewa.

danuja = satriya linuwih.

danurja = turune wong pintêr, turune wong sugih ngèlmu.

dara = dhara: wêtêng, lintang gêdhe, prawan.

darana = drana: sabar, sarônta.

darani = caping.

daraka = draka: sabar, sarônta.

darapon = supaya.

daruna = sabab, jalaran, wiwitan, bêbuka. paran darunanira: apa sêbabe, kêpriye bêbukane.

dadya = dadi.

data = padu, para data, pradata: para padu, pangadilan, jêksa. andata: madu, padon.

datan = ora. datanpa: tanpa, ora nganggo.

dasa = batur lanang, sapuluh.

dasi = batur wadon.

dasih = kawula, abdi batur. andasih: ngawula.

dalasa = dalah, kêlayan

daya = kuwat, rosa. kadayan: kêkuwatan karosan.

darsa = darsana: tuladan, tuladha. sudarsana: tuladan bêcik.

darpa = kumudu, kadêrêng, bangêt.

darma = wèwèh, bêcik. darmawasita: pitutur bêcik.

darbe = duwe.

daksina = ênggon, kidul, wêkasan. daksinalaya: kuburan wêkasaning pati.

dagda = limpat. widagda: luwih limpat.

dang = kukus. dangan: kukusan.

drana = sabar, sarônta. sabar drana: sabar têmênan.

drawina = ombe. drawinan: ombèn-ombèn. andrawina: sênêng-sênêng ngombe.

drawaya = mili, dlèwèran.

drawasa = trajang, tiwas. kadrawasan: katiwasan. andrawasi: niwasi.

drawita = bêngkah, bênthèt.

drastha = makutha.

```
drasthi = alis.
dwara = lawang.
dwaja = umbul-umbul.
dyana = dhuwit, ganjaran. diyanawimala: rajabrana, ganjaran luwih lara.
dyah = putri.
dyasa = sirna.
dirada = gajah.
dite = dina Ngaad.
ditya = srêngenge, ngluwihi.
diwasa = môngsa, sêdhêng.
diwangsa = diwôngsa: sanak, akrab.
diwangkara = srêngenge.
dipara = gajah.
dipôngga = gajah.
dipan = padhang. andipani: madhangi.
diya = sulaya. diya-diniya: pasulayan.
dimapa = nglêngkara, mokal.
```

```
dimèn = supaya.
dibya = linuwih, pêng-pêngan, utama. sudibya: luwih utama, linuwih.
dik = bangêt, awang-awang, keblat papat. diksura, dêksura: kuwanènên.
dirja = slamêt.
dirya = katon, katara.
dirga = dawa. dinirgakna ingkang yuswa: diganjara umur dawa.
dirgama = borang.
dirgantara = awang-awang.
dwi = loro.
dwija = guru, pandhita. dwijawara: guru linuwih, pandhita gêdhe.
dwistha = karêp, sêdiya.
dri = gunung. wanadri: alas pagunungan.
driya = ati.
de = dene.
dewata = dewa lanang.
dewati = dewa wadon.
```

deya = mardeya: gawe.

denta = anggone.

doradasih = daradasih, duradasih: nyawa têrus impèn ana nyawane, impèn duwe nyawa, impèn têrus.

don = papan, ênggon, panggonan. andon: nêba.

duhita = putri. narpaduita: ratu putri.

dura = asin, adoh.

duratmaka = maling.

dukacipta = nêbsu batin, prihatin.

dukut = sukêt.

duta = utus, utusan. dinuta: diutus.

dulya = dêlêng, dahwèn.

dulu = dêlêng. dinulu: didêlêng.

dulur = iring. dinulur: diiringake. andulur: ngiringake.

dupara = nglêngkara, mokal.

dupi = barêng, têkan

dumaya = mêndhung.

dumadi = tumitah, kang dititahake.

duhkita = susah, sêdhih.

dur = ala. durjana: wong ala. dursila, duryasa, durniti: patrap ala, panggawe ala. durcara: gunêm ala. duratmaka, dur atmaka: nyawa ala, maling, buta.

duryan = durèn.

duryat = sorot, pêngpêngan.

durma = macan.

durmas = drumas: kuningan.

durga = ala, pakewuh, bêbaya.

duk = tuju, dhèk, nalika. duksamana: nalika samana. dukdinuk: tuju-tinuju.

duksina = kidul.

duskarta = sangsara, ora slamêt.

drustha = ala.

dlurung = banjur. kadlurung: kêbanjur.

dêlaha = dalahan, dêlahan: pungkasan, ing têmbe, mati, jaman kalanggêngan. praptèng dêlahan: têkan jaman kalanggêngan, têkan mati.

dêring = bêras. padêringan, padaringan: gênthong wadhah bêras, simpênan bêras.

dêling = cêtha, ujar, kôndha.

dêmi = thithik, saksi. sadêmi: sathithik. dêmi Allah: kalawan saksi Allah.

dêmung = gêndhing.

dênta = gadhing, untu.

drêdya = trêsna, asih. kadrêdiyan: katrêsnan.

drêman = wêrdèn.

Ta

tahên = ampêt, tahan, kayu taun sandhang. nahên: ngampêt, nahan, nandhang. mangkene nahênkung: nandhang susah. nahên waspa: nahan êluh, ngampêt êluh.

tanapi = utawa, sarta, apadene.

tanaya = anak.

tanu = blungon, mangsi.

taratya = kêmbang trate.

taru = godhong. taruna = anom. prabu taruna: ratu anom. taruwara = kêkayon. tarêm = tandur. tarêman: tanduran. taka = pati. tata = angin, gêtih ing otot. tatab = kêbuk, maras. tasik = sagara, pupur. tawan = boyong. tawanan: boyongan. katawan: kaboyong. tawak = tôngga. tawo = madu. tala = lêmah, tawon. pratala: sap-sapaning lêmah, warna-warnaning lêmah. taling = kuping. talu = wiwit. taluh = blêthokan, kringêt. tapang = angin, glêpung. tajum = antêng.

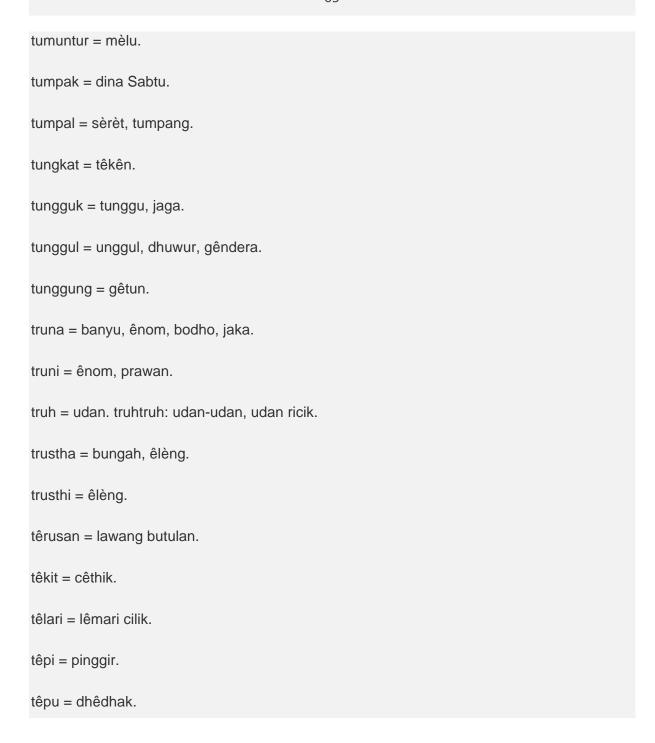
tajêm = mênêng, ayêm, têntrêm, antêng. tayuh = drajat, kaluhuran. taman = ora.tamuhana = tamuyana: manuk prênjak. taga = sato.tagyana = pacangan. tabid = tabib: dhukun. tabuh = jam.tan = datan: ora. tandya = banjur, nuli, têrus. tantra = tôntra: bala. tansipi = tansah, bangêt. tandhana = gandera. tanya = takon. tanbara = dhudha. tanbuh = tambuh: ora wêruh. tumambuh: api-api ora wêruh. mitambuhi: api-api ara^[6] mêruhi. tar = ora. tarlèn: ora liya. tarkas = endhong. tarpa = tanpa. tartamtu = tar tamtu: masthi. tanjak = ngigêl, mênthang. tampang = bandhul, êmblèg. tampis = êntèk. tamping = pinggir. tampo = tape. tampu awang = dhampu awang. tampêr = wêdhi. uyah tampêr: uyah wêdhi. tambang = tali, opah. panambang: kanggo nalèni. tambangan: opahan. tambula = kinang. nambula: nginang. tambêng = budhêg, tamèng. tang = kang.tangkar = pêncar. tangkil = seba, adhêp. tinangkil: sineba, ingadhêp.

```
tangke = êpang.
tangkêp = tutup. tumangkêp: nutup.
tanggap = tampa. tumanggap: nômpa. pananggap: juru nômpa.
tranggana = lintang.
trantang = kudhi.
tyas = ati. matiyas: mikir.
tiarda = bangêt. rôga-tiarda: lara bangêt.
tinon = katon.
tirah = têtirah: pinggir.
tikin = iki, iku.
titi = êntèk, katam, tamat.
têtika = solah, tindak, pariksa.
titir = kêrêp.
tiwar = simpar. katiwar-tiwar: kasimpar-simpar.
tiwikrama = mêsu, prihatin bangêt.
tiwe = swiwi.
tila = ratus.
```

```
tilarsa = lêmpuyang.
tilam rum = tilam wangi: paturon.
tilam sari = paturon
tidharsa = manuk kêdhasih.
tidhêm = sirêp, surêm.
timun = timun.
tingêl = budhêg.
tinting = pilih.
tindha = payon, payu, tarub.
tirta = banyu. tirtamarta: banyu urip.
tikta = pait. wila tikta: maja pait.
tiksna = landhêp, gathèkan.
tikbra = susah.
tismasa = môngsa adhêm, badhidhing.
timpung = pincang.
timbul = kumambang.
tri = atri: têlu, rame. trimurti: têlu-têluning atunggal. trisula: gêgaman alandhêp têlu.
```

tèki = taki: tapa. têtèki, tèki-tèki: mangun tèki: martapa nglakoni tapa. tekang = kang, sing. tètèh = cêtha, têrang. tetah = tuntun. tèlèr = wit kelor, kuwat, umbêl. towang = towong, kêndhat. toya di = banyu rêsik, banyu suci. katoya rasa upaya: kêna mêmanising ruba, dibêsêli. tôntra = bala. tuhu = têmên. mituhu: tumêmên. nuhoni: nêmêni, nêtêpi. tunu = obong. tumunu: kobong. turida = susah, prihatin. turôngga = jaran. turôngga rata: jaran rakitan. tuding = êkon, tinuding: diêkon. tuwêk = kêris.

tulya = tuli: tulèn, têmênan.


```
têdhuh = mêndhung, timbrêng, srêngenge ora katon.
têguh = rosa, kuwat, wêntala.
têbêng = aling-aling.
têngran = aran.
têrbis = jurang, pèrèng.
têmpayang = gênthong.
têmbaya = jangji. patêmbayan: prajangjian.
têmbing = pinggir.
trêna = êlung.
Sa
sahaya = kônca, batur, rewang.
sahar = unthuk.
sahab = jêjêl, sêsêk.
saha = mrica.
sahid = pintêr, cukup.
sahing = cabe.
```

```
saudara = sadulur, kadang.
sana = ênggon, panggonan.
saniskara = sabarang, samubarang.
sanepa = upama, tuladha, pasêmon.
sanetyasa = sanitiyasa, nitiyasa: tansah.
sanubari = ati.
sara = panah, lêlandhêp.
sarasidya = kêmbang tunjung.
sari = kêmbang.
sarija = itil.
saroja = rangkêp. kasaroja: karangkêp. sinaroja: rinangkêp. mata sinaroja: mata rangkêp,
mata ronyok, têmbung sinaroja: dwi lingga.
saruni = sruni: suling.
sakatha = kreta.
sakèthèng = lawanging kutha.
sadana = wèwèh, sêkti.
sadarpa = kadêrêng, bangêt.
```

```
sadarga = kira-kira.
sadak = kancing gêlung.
sadêmi = sathithik.
sata = pitik.
satata = tansah.
satak = satus.
satiti = langgêng.
satikswa = sathithik.
sato = kewan. sato iwèn: kewan iwèn. sato galak: kewan galak.
sasa = lintang.
sasana = sana: ênggon, panggonan. asana: manggon.
sasaki = akik.
sasadara = sasadhara: lintang gêdhe, rêmbulan.
sasra = sèwu. sasra bau: bau sèwu.
sasi = rêmbulan.
sasôngka = rêmbulan.
sawala = gèsèh, sulaya. data sawala: sulaya padune, sulaya rêmbuge.
```

```
sawaja = swaja: bêlo.
sawastu = mêsthi, têmênan.
sawega = piranti, mrabot, sadhiya.
sawung = barêng. sinawung: binarêng, dianggit.
sawunggaling = jago êmas, jago patohan.
sawêgung = kabèh.
salatara = mlandhingan.
salaba = slaba: laron sulung.
salemuka = pilingan.
saloka = upama, pasêmon.
salu = ambèn.
sapala = sapele, sathithik, utama.
sapangu = sadhela.
sadhawara = atur. manadha wara: matur.
sajuga = siji, sawiji.
saya = piranti. sayèng kaga: kala.
sayaka = panah.
```

sayasta = kasur.

sayoga = sumêta, sêdhiya.

sayogya = prayoga.

samadya = gajah.

samatra = sathithik.

samapta = sumêta, sadhiya, miranti.

samirana = angin.

samodra = sagara.

samuha = bêcik, kumpul. manganggo samuha: manganggo bêcik. samuhan: tontonan manganggo bêcik. lagune bêcik, jogède bêcik. pasamuan: kumpulan bêcik, jagongan.

samêndhang = sadhela.

saban-saban = sabên-sabên.

sangara = sêngara: banyu.

sandi = samar, wadi, samun. sandi sastra: tulis kang disamar, tulis kang digawe wadi. sandi upaya: paêkan ngrêmit.

sandeya = sandiya: kuwatir, sumêlang.

```
santa = sabar, sarèh, bêcik.
santika = sêkti.
santya = mênging, muji, santiya pudiya, santiya budiya: mêmuji, nênuwun.
sandhang = anggo. nyandhang: ngangga<sup>[7]</sup>
sandhangan: anggon-anggon.[Belum dialihaksara]
sandhang walikat = kêris.
sarkara = lêgi.
sardana = sugih.
sardala = siyung.
sardula = macan.
sarpa = ula. sarpa krêsna: ula dumung.
sarjana = wong pintêr.
sarju = sênêng.
saksana = nuli, tumuli.
sad = nênêm. sadrasa, sadrasa: rosa<sup>[8]</sup> nênêm. sadpada: sikil nênêm, bangsa kinjêng,
bangsa kombang.
satmaka = urip.
```

sastra = tulis. parama sastra: tulis kang linuwih. sastra sandi: tulisan kang digawe wadi, tulisan wadi. sastraji: layanging ratu.

sapta = pitu.

sancaka = srawungan.

sancaya = srawungan.

sampêt = rampung, cukup.

sambrama = bage. panambrama: pambage. manambrama: ambagèkake.

sabda = gunêm cêlathu.

sangkala = taun.

sangkaya = pantês. datan sangkaya: ora pantês.

sangkin = saya, sangsaya. sangkin andadra: saya andadra.

sangkêp = ganêp, cukup.

sangsipta = mulane, jalaran saka iku.

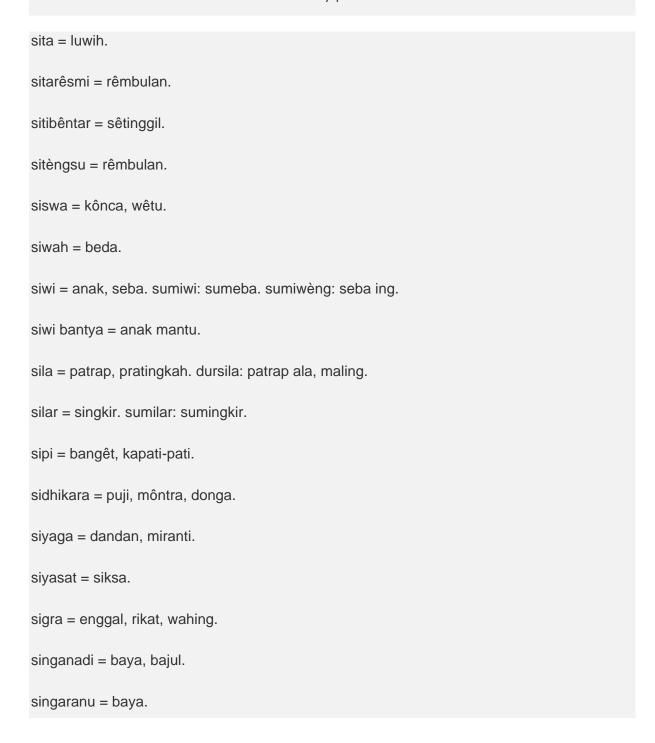
sanggya = kabèh.

sanggraha = dhepokan, omah palèrènan.

srawa = sêmut.

sraya = rewang, tulung. minta sraya: njaluk tulung, njaluk direwangi.

swanita = kringêt. swakuda = jaran. swasa = uswasa: ambêkan. swami = garwa, pramèswari. swamipa = pinggir, pasisir. swandana = tunggangan, kareta. sinipi = bangêt, kapati-pati. sinidhikara = didongakake, dipujèkake. sinom = wadon, pradapa. sinukarta = dirêngga, disruwe, diaru-biru. sira = kowe. sirung = pêtêng, lindhuk. sikara = tangan, bau. siking = gêni, upêt. sida = prasida: lêstari. sidi = bênêr. pramana sidi: awas têmênan. sidik = waskitha.

sewa = sewaka: seba. sumewa: sumeba, seba. pasewakan: paseban. sinewaka, siniwaka: sinowan.

sèntèl = kempol.

sona = asu.

sori = ratu putri.

soroh = wèh, wèwèh, sinorohwadi, sinarawèdi: diwèhi wadi.

soka = susah.

sokana = sêdhih, susah.

sokanandi = abang ênom sêmu kuning.

sota = rasa.

sowang = dhewe, ijèn. sowang-sowang: dhewe-dhewe, ijèn-ijèn.

sonya = suwêng.

song = rong, lèng.

su = luwih, bangêt.

suhun = sunggi, pundhi. sinuwun: kang dipundhi, disunggi. sinuhun-suhun: dipundhi-pundhi, disunggi-sunggi, diaji-aji. susuhunan: wong kang dipundhi-pundhi.

sunya = sunya, suwung.

sunu = sorot.

sunu = anak, sorot.

sura = wani, kêndêl, linuwih.

sura duhita = widadari, putri linuwih.

sura wadu = widadari, putri linuwih.

suralaya = kadewan.

suraya = gêgêdhug, kêndêl.

surastri = sulastri: widadari.

suka = bungah, sênêng. kasukan: kasênêngan, suka-suka, sênêng-sênêng, bungah-bungah.

sukarta = rêngga, aru-biru, sruwe.

sukra = dina Jumuah, cèlèng.

sudama = lintang, bodho bangêt.

sudarsana = darsana: tuladan bêcik.

sudra = sangsara, asor nistha.

sudira = kêndêl.

sudarma = bapa, bêcik. sudarman: kabêcikan.

sudibya = linuwih suta = anak. sutikna = sutikna: landhêp, anggitan. susra = suwur. kasusra: kasuwur. susila = patrap bêcik. suweda = sweda: driji. sulayah = angglimpang, klumah. sulah = slumbat, sunduk, sujèn. sulaksana = awak. sulastri = widadari, patrêm. supadi = supadiya: supaya. sujita = turune wong linuwih. suyati = pandhita. suyasa = yasa: dalêm. sumawana = apadene. sumantri = mantri linuwih, patih. sumarsana = kêmbang kanthil.

```
sumêne = sumaya.
sumêngka = munggah.
sumirat = sumorot, gumêbyar.
sumyar = ambyar, sumêbar.
sugata = suguh. pasugatan: suguhan.
subadya = subadi: santasa.<sup>[9]</sup>
sundara = bêkisar, sawangan.
sunya = suwêng.
sumbaga = misuwur, gunasêkti. sugih sumbaga: sugih guna sêkti.
sung = awèh. sinung: diwènèhi. kasung: katur. pisungsung: pawèwèh.
sungkawa = susah.
sru = sêro,<sup>[10]</sup> bangêt.
sênên = sorot, cahya.
sêca = sêtiya: têmên.
sêrah = suruh.
sêrang = têmpuh, trajang. nêrang, manrang: nêmpuh, nrajang.
sêkung = adrêng, bangêt.
```

```
sêkêl = susah.
sêlah = kêmbên.
sêbit = suwèk. sinêbit: disuwèk.
sêndhaya = para nyai.
srênggala = asu, asu ajêg.[11]
Wa
wahana = banyu, tunggangan. wadiya wahana: prajurit jaranan.
wail = pancing.
waudadi = sagara.
wauwa = wawa.<sup>[12]</sup>
wanara = kêthèk.
wanadri = alas pagunungan.
wanawasa = alas ngrètèk, alas trataban.
wanarga = wana arga, wanagiri: alas pagunungan.
wanita = wadon.
wanodya = wadon.
```

wacana = gunêm, cêlathu.

wacu = klambi. wacu kambala: klambi ôntra kusuma.

wara = wadon, linuwih. wara sêmbadra, wara srikandhi. wara hastra: gêgaman linuwih, panah. wara duita: putri linuwih, widadari. wara wadu: putri linuwih, widadari. dwijawara: guru linuwih, pandhita gêdhe.

wara taruna = jaka, jêjaka.

wara taruni = prawan.

wara sana = dhampar palênggahaning ratu.

wara wirêsmi = rêmbulan.

warana = aling-aling, wêsi.

warayang = panah, bêdhil, gênthong.

warastra = wara astra: gêgaman linuwih, panah.

warang = pacang, pingit, sêngkêr. warangan: pacangan, pingitan, sêngkêran.

waranggana = widadari.

warêgung = gudhe.

warih = banyu.

wadya = bala. wadiyawahana: prajurit jaranan.

wadanta = widara.

wadu = wadon, putri. narpawadu: ratu putri. warawadu: putri linuwih, widadari.

wati = jagad. cakrawati: jagad bundêr. dwarawati: lawanging jagad.

wasa = rusak, sêdhêng. wanawasa: alas rusak, alas trataban, alas ngrètèk.

wasi = pandhita, sabab.

wasita = pitutur. darmawasita: pitutur bêcik.

wasir = wasèrèn: nayaka, panggêdhe.

wasistha = wicaksana.

wawa = gawa, tandhing. wawan: gawan. winawa: digawa. wawan sabda: tandhing gunêm, padu.

wala = bocah.

waluya = slamêt, waras.

waju = klambi. waju kambala: klambi ôntra kusuma.

waya = banyu.

wayasa = wyasa: gagak.

waga = pawadonan.

wahya = wêtu, lair. kawahya: kawêtu, kalair.

wahdat = wadat: ijèn.

wanda = wônda: awak.

wandawa = sanak, kulawarga.

wandu = sanak.

wantu = bantu, watak, winantu: kabantu. mawantu: ambantu.

wanteya = manuk garudha, luhur.

warna = banyu, ucap, crita. winarna, kawarna: kocap, kacrita.

wardaya = ati.

wardugangga = lintah.

warsa = warsi: udan, taun. triwarsa: têlung taun. warsaya: mangsa rêndhêng.

warsita = wursita: ucap, crita, winursita, kawarsita: kocap, kacrita.

waktra = rai. nayaka waktra: patih.

wastra = jarit.

wastu = èstu, masthi.

waswa = wastu: èstu, masthi, têmênan.

waspa = êluh.

walgita = layang.

wancak = walang, palang. wancak driya, walang kayun: walang ati, sumêlang. walang sangkêr: wêwalêr.

wakawa =[13] awang-uwung, kêkuwung, kluwung.

wangsa = wangsa: bangsa, sanak.

wangwang = banjur, nuli.

wra = mawra: warata, sumêbar.

wraha = cèlèng, warata.

wrahat = arahan. wrahat bala: bala arahan.

wrahatsari = kêmbang cêpaka.

wratmaka = kêmbang gambir.

wi = luwih, bangêt.

wihara = wiyara: patapan, susah.

winata = kêmbang tunjung.

winaya = anggang-anggang.

winarna = kocap, kacrita.

winiwi = wira-wiri. wicara = gunêm, ujar. wicitra = rupa luwih bêcik, ayu bangêt. wira = prajurit, pêngpêngan, panggêdhe, kuwasa. wira utama, wirotama: prajurit utama. wirangrong = susah, kedanan. wirong = susah, purik, pasang, rimong. wirungan = pawon. wikan = wêruh. wiku = pandhita. sangawiku: sang pandhita. widada = tulus, lêstari. widadara = dewa. widayaka = pujangga. widayat = pulung, wahyu. widagda = limpat putus. widi = dewa.

widik = keblat papat, awang-awang. widik-widik: awang-awang, katon sadhela.

widigda = alun, putus, luwih limpat.

widung = kupu.

witana = sitinggil.

witaradya = bangsa luhur, trahe wong mêngku nagara.

wisata = lêlaku, lunga, lêlungan.

wisaya = panggawe, piranti, paeka. misaya: golèk.

wisesa = kuwasa. misesa: nguwasani, ngêrèh. kawisesa: kêrèh. mantri wisesa, mantri sesa: mantri kuwasa, patih.

wiso = iso: usus.

wisuna = wisa linuwih, wisa mandi.

wisudha = unggah. misudha: ngunggahake. kawisudha: diunggahake.

wiwaha = rêngga, bêcik, adi. wiwahan: rêrênggan. pamiwaha: pangrêngga.

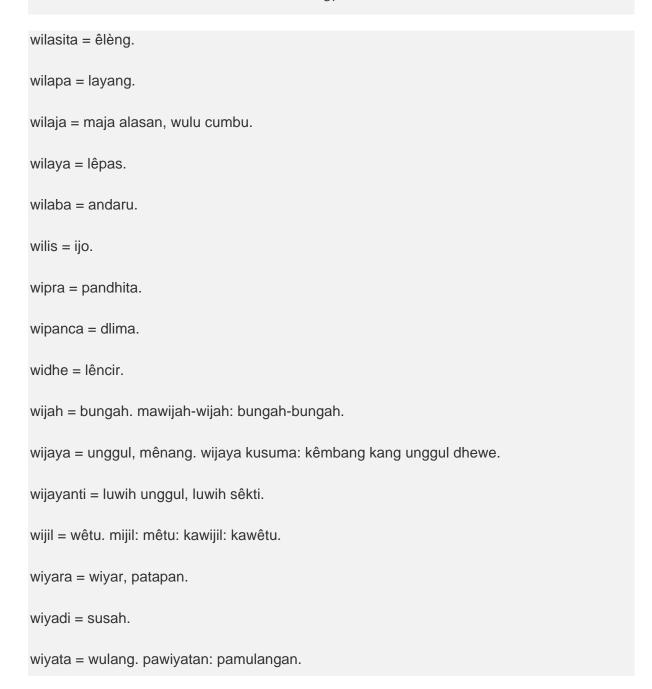
wiwara = lawang.

wiwaga = piranti.

wila = maja. wilatikta: maja pait.

wilaca = limpe. winilaca, kawilaca: dilimpe, dilimpèkake.

wilasa = wêlas, pêlêm.

wiyati = awang-awang, langit.

wiyat = awiyat: awang-awang.

wiyoga = susah.

wiyôngga = kodhok.

wimala = luwih lara, lara bangêt.

wimursita = mursita: klêngêr, sumaput, tiba.

wigati = pêrlu, luwih pêrlu.

wigêna = prihatin, susah.

wibawa = mukti, kawibawan: kamuktèn.

wibajra = angin linuwih, prahara.

wibi = biyung.

winda = ambu, wisa. windaka: ambon-ambon.

windu = wayu. windu tirta: banyu wayu.

wirya = luhur, mukti. wiryawan: kaluhuran, kamuktèn.

wisma = omah, wismaka: kêthu.

wima = wêtu. mimba: mêtu.

wimbuh = wuwuh.

wignya = pintêr. wingwrin = wêdi, giris. wrin = wêruh. tanwrin: ora wêruh. wriga = kidang. we = banyu. wèni = rambut. wèri = mungsuh. weda = wedha. wediya: ngèlmu, kawruh. wèstri = bêbaya. jaga wèstri: jaga baya. wèsthi = pakewuh, bêbaya. jaga wèsthi: jaga baya. wèdha = gêni. wre = kêthèk. wônda = awak, wujud. wot = êmot, oyod. winot: diêmot. wotsari = wot santun: nyêmbah. wot sinom = nyêmbah. wong = êmong. winongwong, winong-wong, winong: diêmong. wurahan = sumêbar, gègèran. wuri = buri. kawuri: kapungkur. wuruk = kusir. wukir = gunung. wuduk = gurih. sêga wuduk: sêga gurih. wuwus = wêtu, gunêm, ujar tangis. wulan = rêmbulan. wulangun = sêngsêm, kangên, sumêlang. wulinga = berag, bêsus. wuling = uling. wulon = rambutan. wuyung = susah. wayang-wuyung: susah bangêt, poyang-paying. wuntat = buri. kawuntat: kapungkur. wuntu = buntu. wurya = wiwit, katon, wuryan: wiwitan, tontonan. tigas kawuryan: anyar katon. wursita = ucap, crita. winursita, kawursita: kocap, kacrita.

wuk = uwuk, suwuk: wurung. wênês = mêlês. wêca-wêca = bangkong, kongkang. wêruju = waruju: wuragil. wêka = anak. wêdari = taman. sriwêdari =: tamaning ratu. wêtis = pace. wêlada = woh êlo. wêlagar = obong. kawêlagar: kaobong, kobong. wêgang = tikus. wêgig = putus, pintêr, baud. wêrcita = cacing. wêrka = wrêka: ulêr. wêrdi = jarwa, andadi, akèh wohe. wêrjit = cacing. wrêsa = udan. wrês = dêrês.

wrêsti = udan. wrêdha = tuwa. mantri wêrdha: patih. wrêksa = kayu. wrêgil = wêrgil: paran, ênggon. La lahita = gada. lana = langgêng, lêstari, jajah. lêlana, malana: anjajah. lanat = cucuk. lumanat: nucuk. larwan = laron. laris = laku. lumaris: lumaku. larung = kèli, labuh. ladrang = lancap. lata = oyod. latuha = lumut. latak = latêk: êndhut. latang = latêng.

lawana = pêdhês. lawan = karo, sarta, mungsuh, timbang. lawanan: timbangan, mungsuhan. lawad = lumawad: awor. lawat = lawata: muluk. lawiya = wajib. lawu = pêrèng,^[14] èrèng-èrèng. lawun = pêdhut. lawung = umbaran, ngamuk, landheyan. lawên = sorot, cahya. lalahi = saradan. lalawora = lalawara: tanpa gawe, ala nganggur. lalang = alang-alang. lalis = mati. lapa = luwe, ngêlih. ladha = lombok. laju = têrus. laya = alaya, pralaya, malaya: mati.

layap = liyêp, rayap. lanyo = umuk. lama = lawas. lamun = yèn, manawa. laga = pêrang, paprangan. palagan: paprangan. lagya = lagi. langên = sênêng. lêlangên: sênêng-sênêng. kalangênan: kasênêngan. langon = langên: sênêng. lêlangon: sênêng-sênêng. langun = langên: sênêng. landhi = mênjangan rangkah. larwa = gangsir. laksana = laku. lumaksana: lumaku. laksita = laku. lumaksita: lumaku. laklak = têlak. lancar = lêpas, lumancar: lumêpas, nglêpasi. lanji = lunyu, lonthe.

lamlam = sênêng. nglamlami: nyênyênêng.

lampita = pralampita: pralambang, pasêmon.

lampus = mati.

lambang = ijol. lambang sari, lambang santun: ijol sari, cumbana, bedhangan.

lagnyana = wuda.

langkap = gandhewa. mênthang langkap: mênthang gandhewa.

langking = irêng. pête langking: pête irêng, kêdhawung.

linang = ilang, pindêng, luminang: mêndêng, ngrusak.

lirip = towong, kêndhat.

lidhah = ilat, kilat.

lidhi = sada.

limaya = jêruk.

limut = lali. linalimut: dilali-lali.

limus = timun.

lindhih = tumpang, tindhih. lumindhih: numpang, nindhih, nindhihi.

lindhung = lindhu, aling-aling.

lir = pêdhot, kaya, kabèh. saliring: sakabèhing.

lirwa = cidra, tinggal, rèmèh.

liklik = sêntil.

listya = alus, endah, bêcik, ayu. sulistiya: wong ayu.

limput = kêmul, aling-aling, kodhêng.

limbang = iling. lumimbang, nglimbang: ngiling.

limbe = kimpul.

lingga = adêg, pundhi, sunggi. kalingga: kaadêg, kapundhi, kasunggi. dahat kalingga murda: disunggi-sunggi bangêt, dipundhi-pundhi bangêt.

linggar = oncat, lunga, linggaran: lungan.

lena = mati.

lèjêm = lêjêm: sêmuning rai.

lèn = liya. tarlèn: ora liya.

lèndhi = lonthe.

lembak = kambang. lembak-lembak: kambang-kambang.

lona = pêdhês.

locana = êluh, pasuluhan, urang-uranging mata.

locita = unandika, graita. nglocita: ngunandika, anggraita, ngangên-angên.

loka = jagad. loka endra, lokendra: jagad linuwih, kahyangane bathara endra. loka pala: wohing jagad. lokananta, lokanônta: watêsing jagad, pungkasaning jagad, gamêlan ing suralaya. triloka: jagad têlu, jagad têtêlu.

lowe = luwing.

londho = kêndho.

luhung = adi, angur, aluwung.

lunas = mati.

lukita = têmbung.

luda = tlutuh.

ludaka = cêthik.

ludra = dewa, srêngên, nêpsu, galak.

ludira = rudira: gêtih.

lusi = cacing.

lulus = lêstari.

lupa = marlupa: lungkrah, lêmês, lêsu, lali.

ludhaha = banyu idu.

lumalat = nonton, andêlêng. lumrang = warata, ngambar, sumêbar. lumung = duwe êlung, ngêlung. luba = murka, kêthaha. lungaya = gulu. lungid = anggitan, landhêp, gathèkan. lunda = alun. lungsir = sutra. lêtuh = buthêk, bukêt, rêgêd. lêlayu = gêndera. lêmak = gajih. lêguta = kulina, udi, rêmbug. linêguta: diudi, dibudi, dikulinakake, dirêmbug. lêngis = wit waru. lêntur = lêmês. lêntang = lumah. lumêntang: mlumah. lênjing = alu.

```
lêmbi = walang.
lêmbora = iwak tômbra.
lêbda = lêmês, pintêr, olèh. lêbda jiwa: olèh urip.
lêngka = pait, langu.
lêngkawa = teja, kêkuwung.
lênglêng = sêngsêm, asri, dhêlêg-dhêlêg.
lênggana = langgana: sungkan, suthik, mopo. datan lênggana: ora mopo, saguh. langganan:
sungkanan.
Pa
pahala = pakolèh, pituwas.
pahat = pêrês, pipit, saring sarana umêb.
pail = oncat. pailan: mangsa koncatan pangan.
paing = gêthing.
pae = beda, seje.
paès = ilo. paesan: pangilon.
pahom = puja, mahom: muja. pahoman: pamujan.
```

```
panaha = pangira.
panahên = pangampêt.
panalika = paniti priksa, pamriksa.
panasbaran = brangasan.
pani = godhoh, kuping.
panika = kalam, palanangan.
panon = pandêlêng.
panukma = panêlik, panitis, samun.
panêkar = priyayi cilik.
panêpi = sèrèt, sèrèting sêmbêt.
panêmbung = panggitik, cêmêthi.
pacara = kêna supata.
pacima = kulon, pacimatara: lor kulon.
pacu = sikut.
para = kowe, raka para: kakangmu.
parahi = timun
parama = linuwih. parama sastra: tulis kang linuwih. parama yoga.
```

paran = apa, kapriye, kêmbang gêdhang. ana paran: ana apa. kadi paran: kaya apa, kapriye. paran darunanira: apa sababe, kapriye sababe.

parasdya = rasaning ati.

parangmuka = satru, mungsuh.

pari = luwih. parimurti: linuwih. parimarma: luwih wêlas, wêlas bangêt, kawêlasan, pangowêl, pangeman. paribasa: basa kang linuwih. paripurna: rampung têmênan, rampung-rampungan. pariminta.

paris = tamèng.

pakarti = panggawe, pagawean. pakartinya: pagaweane.

pakirtya = panggawe. makirtiya: anggawe, gawe.

pakuwon = pamondhokan.

pakênira = kowe.

pada = sikil, ênggon. marcapada: ênggon uwong, jagad, donya. ngèstupada, nguswa pada: ngabêkti.

padarakan = urakan. pidak padarakan: turune wong urakan.

paduka = sampeyan, sikil, trumpah.

patani = ambèn, èmpèr.

```
pataka = bilai, mati.
patra = godhong.
patik = trètès. pinatik: tinrètès.
patikbra = kawula.
patêmbaya = prajangji, sêmaya.
pasraman = patapan.
paso = jêmbangan.
pawana = angin. pawanan: kanginan.
pawaka = gêni.
pawal = krikil.
pawitra = bêning, rêsik.
pawitarja = dhêdhasar bêcik. rèh-pawitarja: dhêdhasar pratingkah bêcik.
pawongan = para nyai.
pala = woh. pala rêkta: woh abang, bolu. pala gumantung: woh gumantung.
palana = lapak, lapak gajah.
palakrama = pala-krami: salaki-rabi.
```

```
palastra = mati.
palastha = rampung.
palam = daging.
paliyas = pangluput. paliyasan: pangluputan.
palôngka = dhampar.
palupi = tuladha, lêpiyan.
palugon = paprangan.
papa = asor, cilaka, nistha. papasana: naraka.
padhêm = mati, pinadhêm: dipatèni.
pajampuwa = muga-muga.
pajang = rêngga. pinajang: dirêngga. pajangan: rêrênggan. majang: ngrêngga.
pajungkungan = pamujan.
payudara = susu.
payudan = paprangan.
payuh = ukêl.
payus = pucêt, kucêm.
```

```
pama = upama
pamasa = ratu.
pamihat = pandêlêng.
pamilawa = jagal.
pagut = tarung, têmpuh, tuju. magut: narungi, nuju, nêmpuh.
pangasih = sumur, pucuk, poncot.
pangastuti = pangabêkti.
pangrawit = pangrajang.
pandara = rêngga. mandara: ngrêngga. pinandara: rinêngga. pinandara sanggyaning
pahargyan: rinêngga sakèhing kahurmatan.
pandaya = piranti, paeka.
pandak = tlatèn.
pandam = diyan, pêpadhang.
pandêling = pangucap.
pantaka = pati, mati.
panti = omah.
pantèn = thole, ênggèr.
```

```
pantên = pari.
pandhana = pandhan.
pandhaya = julik.
pandhak = cebol.
pandhe = pintêr.
pandhuya = pintêr, baud.
pandhêm = balang, bandhêm.
parwata = gunung.
parwasa = rusak, têmpuh, trajang. marwasa, mrawasa: ngrusak, nêmpuh, nrajang.
parpat = kumpul, klumpuk. marpat: ngumpulake, nglumpukake.
parjaya = trajang, têmpuh, suduk, tiwas. marjaya: nêmpuh, nyuduk. pinarjaya: ditrajang,
disuduk.
parma = kanugrahan.
paksa = pêksa: uwang, bau, swiwi. paksi: kang aswiwi, manuk.
padni = ratu putri.
padma = kêmbang tunjung.
```

```
padmasana = dhampar.
pascima = kulon.
palwa = prau.
palwaga = kêthèk.
panjuta = ting, obor, diyan.
prana = ati, tuju, kapranan: katuju.
pranaja = dhadha.
pracadi = pracaya.
pracalita = thathit, kilat.
pracika = kalajêngking.
pracima = kulon.
pracôndha = prahara.
pracondhang = tiwas, tatu. kapracondhang: katiwasan, kataton.
prakatha = surak, rame, gumuruh, gumêdêr.
prakuswa = putus, rosa.
prakêmpa = gonjing.
pradana = ganjaran, loma.
```

```
pradata = paradata: para padu, jêksa.

pradipta = urub, gêbyar. mradipta: murup, gumêbyar. pradiptaya: luwih gumêbyar.

pradôngga = gamêlan.

pratala = lêmah, sapsapaning lêmah. saptapratala: lêmah warna pitu, lêmah sap pitu.

pratama = bêcik, putus, pambarêp. yoga pratama, pratama yoga: anak pambarêp.

pratiwa = priyayi, mantri, punggawa.

pratiwi = lêmah.

pratipa = lesus.

pratima = golèk.

pratistha = manggon, mungguh.

pratignya = prajangji.

pratônggapati = srêngenge.

praswa = githok.

prasida = lêstari, sida, têkan.
```

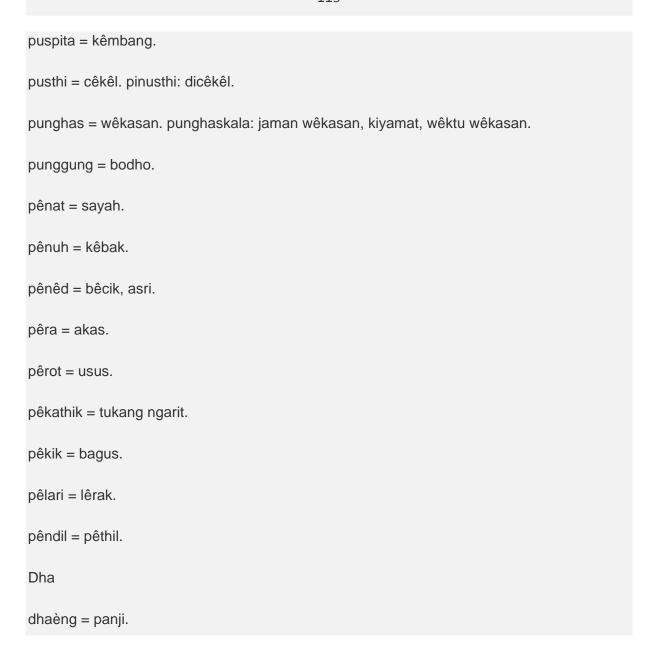
```
prasêdya = karêp, sêdiya.
prasêtya = prajangji, katêmênan.
prawa = cahya, sorot. prawan: kang duwe cahya, kang duwe sorot.
prawata = gunung.
prawira = prajurit, pêng-pêngan.
prawita = jalaran, wêwinih.
pralaya = mati.
pralampita = pralambang, pasêmon.
pralêbda = pakolèh, pintêr, prigêl.
praja = nagara.
prajaka = kongkonan.
prajaya = tiwas, trajang, têmpuh, suduk. kaprajaya: katrajang, kasuduk.
praya = pikir, karêp, ati.
pramati = linuwih, pêng-pêngan.
pramu = luwih, ômba, jêmbar. pramudita: luwih jêmbar. pramusesa: jajahan ômba.
pragya = susah.
```

```
pragalba = rosa, galak.
pragosa = kêthèk.
pragola = rukêt.
praba = sorot, cahya.
prabu = ratu, pantês.
prastawa = awas, têrang, dhamang.
prastha = pasangan tikus, githok.
prasthi = alis, sêdiya.
prapta = têka, têkan.
prambayun = susu, pangarêp.
priya = lanang.
priyôngga = dhewe, ijèn.
pribadi = dhewe, ijèn.
pringga = bêbaya, pakewuh. wana pringga: alas kang ambêbayani, alas gêdhe. surapringga:
surabaya.
pine = beda. kapine: kabeda. bau kapine: bau kabeda, pilih asih.
picis = dhuwit. maspicis: dhuwit mas.
```

```
pikut = cêkêl. pinikut: dicêkêl.
pidana = ukuman.
pita = kuning. jalak pita: podhang. kunir pita: têmu.
pilangên = cumbana. kêmbang pilangên.
pidhir = wêdi.
piyarsa = pyarsa: prungu. kapiyarsa, kapyarsa: kaprungu.
piyuh = dèrès.
pingul = putih.
pindêl = bisu.
pindha = kaya, èmpêr.
pirma = eman, wêlas, owêl.
pingging = bodho.
pelag = bêcik, bagus.
peya = panas.
pendah = kukuh, beda, luwih.
pendhe = pêdhang.
pèt = cêkêl, jupuk. pinèt: dicêkêl, dijupuk.
```

```
ponang = punang: kang, sing.
pônca = lima. pôncaindriya, pônca-ndriya: rasa lêlima. pônca weda: ngèlmu lêlima. pônca
baya: bêbaya lima.
pôncakara = tarung, padu, kêrêngan.
pôncawôra = prahara.
pôncaniti = pasowanan.
puha = lara.
puhara = puwara: wêkasan, têmahan.
puhi = manasi, mêrês.
puhun = jêmpol.
puna = pulih.
punagi = punagya: kaul, nadar, jangji.
punah = rusak, sirna. pamunah: pangrusak.
punar = kuning. sêga punar: sêga kuning.
pura = puri: kraton. purana: papaning kraton.
purusa = pêksa, palanangan, lanang.
puruhita = maguru, anggêguru. [anggê...]
```

```
[...guru.]
pukulun = gusti, panjênêngan dalêm.
pusara = tali.
pusika = kucing.
puwa-puwa = panasan, panasatèn, mêmanasi.
puwun = jêmpol.
pupuh = gitik, campur, campuh. pêrang pupuh: pêrang campuh.
pudhaka = kêmbang pandhan.
puyi = gêni.
puyika = gêni.
puyuh = gêmak.
punya = duwe.
purna = rampung. pari-purna: rampung-rampungan, rampung têmênan.
purwa = wiwit, wetan. purwa-duksina: kidul wetan. murwani: miwiti. purwaka: wiwitan,
bêbuka, pambuka.
pustaka = layang, buku. pustaka-warti: layang kabar. radiya pustaka: layang nagara, buku
nagara. bale pustaka: gudhang buku.
puspa = kêmbang. puspa krêsna: kêmbang têlasih.
```


dhanu = mega, mêndhung, gandhewa.

dhara = dara: prawan, wêtêng. sasadhara: lintang gêdhe, rêmbulan.

dhatu = ratu. kêdhaton, dhatulaya: kraton.

dhadhak = tlutuh, sabab, jalaran. dhadhakan: sabab, jalaran.

dhandhang = gagak.

dhag = lowong. didhagake: dilowongake. ngêdhag-êdhag: barang tanpa isi tutupe kabukak. ngadhag-adhag: tanpa rewang, tanpa kônca (tumrap wong lara).

dhangkak = bucu.

dhangdhi = gogor.

dhihin = dhisik.

dhiri = awak.

dhingin = dhisik.

dhindhing = aling-aling.

dhepok = patapan. mardhepok, dhêdhepok: manggon ing patapan.

dho = pindho: loro. dhomas: wolung atus.

dhucung = unggul. rêbut dhucung: rêbut unggul.

```
dhukut = sukêt.
dhustha = ala, maling.
dhêdhêp = sirêp, lêrêp.
dhêndha = gada, gitik. bau dhêndha.
dhêstha = ganjil.
dhêsthi = piala, alis. andhêsthi: miala.
drêstha = siyung.
Ja
jana = wong, gajah. durjana: wong ala.
janawi = kali, banyu.
janela = cêndhela.
jati = tuhu, têmên. anjatèni: nuhoni.
jawata = dewa.
jawat = gêpok, senggol, êlar. anjawat: nyenggol, ngaruh-aruhi.
jalanidhi = jala nidi: sagara.
jaladri = jaladhi: sagara.
```

```
jaladha = mêndhung.
jalagra = riyak.
jalu = lanang.
jaludha = gadhing. jaludha tata gati: gadhing kêmbar.
jaya = unggul, pêng-pêngan, sêkti.
jamul = irêng mêlês. waja jamul: untu sisig.
jabang = bocah.
jatha = siyung.
jahning = banyu.
janma = titis, uwong. manjanma: nitis.
jalma = janmi: uwong.
janggala = kagila-gila.
jinêm = turu, mênêng. jinêmrum, jinêm wangi: paturon.
jirak = kapundhung.
jiwangga = awak.
jinjing = jinjit, cincing.
jimbun = kawak.
```

```
jingga = abang.
jegos = bisa.
johar = sêsôtia.
jodhi = tiwas, asor. anjodhi: gawe tiwas, ngasorake.
jor = asor, rusak. anjor: ngrusak.
jro = jêro, sajrone.
jurit = pêrang. prajurit: wong kang gawene pêrang.
juti = ala, panggawe ala.
juwita = putri.
jumantara = awang-awang.
juga = siji, ijèn.
jugul = bodho, boncis.
jum = tata, dum. anjum asta: salaman.
jênar = kuning.
jêring = jengkol.
jêngku = dhêngkul.
jrênih = bêning, rêsik, têrang. jinrênih: ditêrangake.
```

```
Ya
yadi = birahi.
yata = sigêg, mangkene.
yasa = gawe, dalêm.suyasa: dalêm.
yayah = kaya, bapa. yayah kadi: kaya.
yayi = adhi.
yama = jêksa. titikaning yama mungguh: mungguh pamriksaning jêksa.
ywa = aja.
yaksa = buta.
yatna = awas, prayitna, eling.
yatma = yatmaka: nyawa, urip.
yyang-yyang = dewa.
yeka = yèku: iya iku. yèki: iya iki. yèkang: iya iku kang.
yowati = prawan.
yoga = anak, tapa, bêcik. yoga brata: laku bêcik, laku tapa, mêmuja.
yogya = bêcik, prayoga.
```

yogi = bêcik, pandhita. sang ayogi: sang pandhita.

yuda = pêrang. payudan: paprangan. yuda gama: pêrang agama, pêrang sabil. yuda asmara, yudasmara: cumbana. yuda yana: lurahing pêrang.

yuwana = slamêt, tulus.

yuyud = tali.

yumana = ati bêcik, lêganing ati. kayumanan: kaslamêtan.

yuga = yoga: bêcik, prayoga, anak, puja, tapa.

yun = arêp, kapengin. ngayun: ngarêp. pangayunan: ngarêpan. ayun uninga: arêp wêruh, kapengin wêruh. kayun: karêp. kayuyun: kasêngsêm.

yukti = yêkti: têmên, bêcik.

yungyun = sêngsêm, eram. kayungyun: kasêngsêm.

Nya

nyarawidya = nyoroh wadi, nyara wèdi.

nyarandu = mratani, ngratani.

nyakrawati = ngubêngi jagad.

nyawung = ambarêng, nganggit, ngêmban.

nyarwètèh = anèh, ora lumrah.

nyidhikara = nyidhikara: muja môntra.

nyitra = nulis, ngrupa.

nyintaka = kaya manuk cêkaklak.

nyu = ênyu: krambil, cêngkir.

nyudênta = ngênyu dênta: ngrambil gadhing, nyêngkir gadhing.

nyuluh = nyoloki, ngobori.

nyugata = nyuguh.

nyundaka = nêlik.

nyêrang = nêmpuh, nrajang.

nyêtha = ambadhe, ambatang.

nyênggut = nyêbrak, nyêndhal.

Ma

maha = luwih. maha agung: luwih agung. maha wikan: luwih priksa. maha tirta: banyu agung, banyu gêdhe. maha dwija: pandhita gêdhe. maha rasa: panah linuwih. maha jana: wong linuwih. maha japa: puja linuwih.

mahawan = ngambah, ngliwati.

mahat = mêrês, ngêpuh, nyaring sarana umob.

mahatma = wêkasan.

mahas = nusup, manggon ing pasêpèn.

mahyas = maèsi, ngrêngga.

mahya = alok.

maèswara = maiswara: ratu.

maèrtambang = mêtêng.

maom = muja.

mausadi = jamu, tamba.

maup = mêmule.

mana = ati. yumana: lêganing ati, ati bêcik. kayu manan: kaslamêtan.

manahên = nahan, ngampêt, nyandhêt, mênggak. manaruhi = notohi. manadukara = jumurung, anjurungi, ngrujuki, ambiyantoni. manawung = nganggit, ambarêngi. manawur = nyêbar. manadha wara = matur. manabda = calathu, kôndha. manira = aku. manitra = nulis. manilib = nyilib, andhêlik. maniyup = nyêbul, andamu, nepasi. manik = sêsotiya. manikmaya: sêsotiya linuwih, sêsotiya gumilang. manik nawa rêtna: sêsotiyawarna sanga. maneka warna = maneka-neka: warna-warna, mônca warna. manèp = nglimpe. manrang = nunjang, nêmpuh, nrajang.

manuwara = ngrêsêpake, tanduk manis, ngarih-arih.

```
manukma = nitis, nêlik, nyamun.
manundha = nungsun, ngundha.
manungku = mêlêng. manungku puja: mêlêng mêmuja.
manêkung = mêmuja.
manêbah = ngadoh. nêbak.
manêngkung = monêngkung: nyêrêng, mêsu, marsudi bangêt.
macarana = ngrêngga.
macu = nyikut.
mara = aku, ayo.
marawaya = mrawaya: mili, andalèwèr. marawayan, mrawayan: dlèwèran.
marikêlu = andhêkukul.
marindang = anggorèng.
maru = timbang, sisih, tandhing.
maruta = angin.
marêki = nyêdhaki.
makala = kancil.
madura = madu: lêgi.
```

```
madukara = kombang.
madubrata = kombang.
madya = sêdhêng, têngah, samadiya: sêdhêngan, gajah.
madya gantang = awang-awang.
madyantara = awang-awang.
mataya = anjogèt, ngigêl.
matis = adhêm, kadhêmên, krasa adhêm.
matyas = mikir.
masih = maksih. misih: isah. [15]
mawantu = mantu, ambantu.
mawra = warata.
mawèh = gawe.
mawur = sumêbar, nyêbar.
mawuk = murungake, ngamuk.
mawrung = mamprung.
mawêrdi = andadi, tulus.
malaya = lêpas, mlana, lêlana.
```

malat = nênangi, golèk. malatkung: nênangi susah, golèk susah. malat sih: golèk asih. maleca = cidra. maleca ing jangji: cidra ing jangji. malela = lêmbut. maluya = bali. malêtik = mancolot. mla = mlê: kêcut. maya = gumilang, bêning, padhang. maya-maya: gilang-gumilang. mamak = lamur, picak. mami = aku. magut = nrajang, nêmpuh, narungi. mabonglot = oncat, nglungani, ngoncati. mangayu bagya = anjurungi, ngrujuki, ambiyantoni. mangamêr = ngarih-arih, ngrêrapu. manglah = lara.mangu = mandhêg tumulih.

manguntur = sitinggil. manguntur tangkil: bangsal cilik ing sitinggil kanggo siniwaka. mangimur = ngarih-arih, ngrêrapu, nglêlipur. mangintya = ngincêng, nginjên. mandana = ruwêd, bundhêt. mandara = ngrêngga, maèsi. mandari = mimi. mandakini = bale kambang. mandakiya = bale kambang. mandata = madoni. mandaya = nganggo piranti, maeka. mandrawa = adoh.mandira = mandera: wit waringin. mandriya = mikir. manduta = anduta: ngongkon, ngutus. manduk = nuju. mantya = luwih, bangêt. mantiyani: ngluwihi, sakamantiyan: ngluwihi, bangêt.

```
mantri wrêdha = mantri muka, mantri wisesa. mantri sesa: patih.
mandhaga = pantês.
mandhala = pulo, unèn-unèn, ênggon. mandhalasana: ênggon unèn-unèn.
mandhegani = manggêdhèni, nindhihi.
marna = ngrupa, ngrêngga, nganggit. marnani: rupa-rupa, ngrupakake, ngrênggani.
marca = uwong. marcapada: ênggon uwong, jagad. manusa pada: jagad.
markata = murub, ambranang, mêncorong.
mardawa = lêmês, alus. mardawani: nglêlêmêsi.
mardeya = gawe.
mardu = mêrdu: lêmês, alus.
martana = urip.
marta = adhêm.
martua = mara tuwa.
marpat = ngumpul, ngumpulake, nglumpukake.
marpêki = nyêdhaki, nyakêti.
```

maryana = ambudi.

marma = mula, wêlas. marmane: mulane. sumarma, pari marma: luwih wêlas.

marga = dalan. margalena: dalaning pati, dalane wong mati. samarga-marga: sadalan-dalan, turut dalan. marga suta: dalan bayi.

margana = angin, panah.

margadipa = marga pati: macan.

marbudi = nyipta, anggagas.

marbuk = sumrambah, warata, ngambar.

maksih = masih: isih.

matsika = klabang.

mas = patangatus. dhomas: wolung atus.

masma = angkêr.

masmu = sêmu.

mastuti = nyêmbah, ngabêkti, ngrujuki.

mancala = malik, malih. mancala putra: malik lanang. mancala putri: malik wadon.

```
manjanma = manjalma: nitis.
manjila = mêncil, andhewe, misah.
mangkara = gumêbyar. mangkara-kara: gumêbyar-gêbyar.
mangsêh = mangsah.
manggala = gajah, panggêdhe. manggalani: manggêdheni.
manggilut = ngudi, marsudi, mamah.
manggistha = manggis.
manggrui = nêmoni.
manggung = tansah, calon sêlir.
myang = sarta, karo, lan.
mranani = ngênani, nuju.
mracondhang = natoni, niwasi.
mradipta = murub, gumêbyar.
mrasada = anggêdhong.
mrawasa = ngrusak, nêmpuh, nrajang.
mrajaya = natoni, nêmpuh, nyuduk.
mrabawa = duwe prabawa.
```

```
miyarsa = krungu, ngrungu.
mina = iwak loh.
micapa = nubruk.
mirata = maras.
miraga = nglarani, gawe lara.
mirong = kêmul, masang, nganggo rimong.
miruda = minggat, lolos.
midosa = ngukum.
misrama = enak, mirasa.
misaya = miranti, golèk sarana piranti. misaya mina: golèk iwak.
miwah = sarta, karo, lan.
milangêni = malangoni:milangoni
gawe asri, gawe bungah, nyênêngake.
milir = ngèli.
miluta = ngarih-arih, mulasara, ngrêrapu.
miya = ngêndhoni.
miyatani = nyatani, nêmêni.
miyaga = miyagah, miyagahi: nguwasani.
```

miyat = nonton, andêlêng minta = nglugas, anjaluk. mintaya: anjaluk. mintasraya: anjaluk tulung. minta raga: nglugas raga. mimba = mêtu. merang = isin, wirang. mèdi = silit mèsi = isi mèpu = sumuk, panas, manasi. mendaka = cêmpe. mentar = mintar: lunga. mèt = mèmèt: golèk. mèstu = umèstu: nyêmbah, ngabêkti. mènjèng = lonthe, kênès-mèndès. moha = murka, kêthaha. drêmba-maha: drêmba tur kêthaha. mohita = susah. kamoitan: kasusahan, nandhang susah. moda = wêngku. mojar = kôndha, calathu.

môndra = sugih, luwih.

mong = rimong, arimong: macan. mongging ranu: baya.

môngka = minôngka.

môngga = pisan, anggawêr, anggôndra, têgêg, datan môngga puliha: ora pisan pulih, ora anggôndra pulih.

muara = wêkasan, plabuhan.

munah = ngrusak, nglêbur.

munya = munya: muni.

muni = pandhita. muniwara: pandhita gêdhe. munindra: raja pandhita.

muram = nyimpang.

mure = modot. dirgamure: modot dawa.

muka = rai, mantrimuka: patih.

musika = tikus.

musrik = sêkuthu, madhani.

musus = nguyêg.

muwus = kôndha, nangis.

mudha = ênom. roning mudha: êlung. ratu mudha: ratu anom. mudha pangarsa: panggêdhe ôngka loro.

mundhing = kêbo.

murca = ilang, pisah, tiba. murcasing ngêmbanan: pisah saka êmbanan, tiba saka êmbanan.

murcita = klêngêr, sumaput, tiba.

murda = êndhas.

murti = cêcak, linuwih, tunggal. parimurti: linuwih, linuwih bangêt. trimurti: têluning atunggal. murti gung gora sabda: têkèk.

murba = nitahake. murbèng jagad: nitahake jagad.

muksa = musna, sirna anglês.

mungkar = ala.

mêne = saiki, mêngko.

mêjana = sêdhêng. dêdêg mêjana: dêdêg sêdhêngan.

mêlagar = ngobong, nglarag.

mêluk = ngrangkul.

mêta = ngamuk. gajah mêta: gajah ngamuk.

mêmêla = mêmêlas, mêlas asih.

mêrcu = marcu: gêni. mêrcon, mêrcon: dolanan kang mawa gêni.

```
mêpêk = mèh, andungkap.
Ga
gana = lanang, tawon.
ganal = agal, gêdhe.
gatra = êlèng.
gati = pêrlu, têmên, kêkêtêk, wigati: luwih pêrlu. anggatèkake: mêrlokake, nêmêni,
tumêmên.
galiga = gliga: uci-uci.
galuh = prawan, wadon.
gapura = lawang, kori.
gadhung = ijo. gumadhung: ijo royo-royo, ijo ijone.
gagal = mrucut.
gagana = awang-awang.
gathita = êjam
gwah = mungguh, bab. gwah laksitaning jana: mungguh lakuning uwong.
```

```
gandya = wujud. gandyaning wonda: wujuding awak.
gandarwa = dewa, gêndruwo. gandarwa sura: dewa lanang.
gandês = pantês.
gantya = ganti.
gardaba = warak.
garjita = gagasan, angên-angên. anggarjita: anggagas, ngangên-angên.
garba = wêtêng, ringkês. garban: ringkêsan. ginarba: diringkês.
garbini = anggarbini: mêtêng.
gra = agra: pucak. sumêngka agraning wukir: munggah pucaking gunung.
grandim = jagung.
gya = banjur, nuli, enggal.
gambira = bungah, berag.
gambiralaya = sagara.
gambuh = dhamang, pintêr, prigêl.
gini = wadon: gana-gini: barange wong lanang wadon.
```

giri = gunung. wanagiri: alas pagunungan. girindra, giriwara: gunung gêdhe. girilaya: gunung bêbanjêngan, gunung kuburan.

girisa = kêkês, miris.

giro = gila: kagèt kêbogiro: kêbo kagèt (araning gêndhing).

gita = rikat, anggit. ginita: dianggit. gitaya: anggitan, gathèkan.

giwang = sêling.

gili = punthuk, gumuk, pulo. anggili prapta: kaya gumuk têka.

gile = tumbar, katumbar.

gilut = mamah, udi. manggilut: mamah, ngudi, marsudi.

giyota = prau.

griwa = githok, cêngêl.

gintungan = kusambi.

genda = dadah.

gora = gêdhe. gora sabda, goraswara: ambêngok, anggêro. gora pracôndha: prahara. goraya: luwih gêdhe.

goragadha = aru-biru, gludhug, umuk, pamèr.

```
gothaka = gêrbong, guwa, rata gothaka: kreta gêrbong, kreta tutupan, kreta pêtêng.

guna = kapintêran, pangasihan. kêna guna: kêna pangasihan. gunawan: kapintêran linuwih.

gunita = gunêm, rasan. ginitan: gunêman, rarasan. gumunita: anggunêm.

gutis = sikut.

guling = turu. gumuling: gumlindhing, gumlinting.

guluda = gorokan.

gupala = rêca.

gupita = budi, anggit. ginupita: diparsudi, dibudi dianggit.

gupuh = enggal.

gumulung = gumlundhung, glundhungan.

gubah = ronce, anggit. gubahan: roncèn. kagubah: kaanggit.

gundhala = trêbang.

guntur = gludhug.

gurnita = rame, gumuruh, gêlap.
```

```
gurniti = kilat.
gurnang = gong jumêgur.
gurda = kayu wringin, wit waringin.
gusthi = gunêm, rasan. ginusthi: digunêm, dirasani.
gul-gula = mênyan.
gung = agung: gêdhe.
gênêng = mênggêr, dhuwur, punthuk, gumuk.
gêrah = gludhug.
gêrot = bondhot, bulêd. alas gêrotan: alas bondhotan, alas gêdhe.
gêtêm = bêton kaluwih.
gêlar = tata. ginêlar: ditata. gêlaring prang: tataning prang.
gêpila = kêpila: putih.
gêmpang = sirna, rusak.
gêng-gêng = jèjèr-jèjèr.
grêndaka = banthèng kawak.
```

Ba

bahak = rayah. ambahak: ngrayah. ambêbahak: anjarah rayah.

bauwarna = gêlang.

bana = panah, alas gêdhe. banaarja, bana rêja, banarja: têgal, ara-ara.

banas = setan. banaspati: lêlêmbut gêni mêtu saka ing bumi.

banawa = prau.

bacira = alun-alun, ara-ara.

barong = gombyok. singa barong: macan duwe gombyok. barongan têtironing singa barong.

baruna = banyu.

barung = barêng. binarung: dibarêng.

baki = cèlèng.

basu = têkèk.

basuki = slamêt. andum basuki: andum slamêt.

bawana = jagad. tribawana: jagad têtêlu endrabawana: jagad linuwih. kadewan, kahyangan, suralaya.

bale = ambèn, omah. bale pustaka: gêdhong buku.

balendar = blèndèr: lunyu. blèndèran: lunyon, lonthe. baluwarti = bètèng. balênggi = blênggi: gombyok. blênggèn: nganggo gombyok. badhong = pawadonan. bajra = angin. bajrapati: prahara. bayu = angin. bayubajra: prahara. baga = pawadonan. bagaskara = srêngenge. bagya = bêgja, slamêt, bage. pambagya: pambage. babu = biyung. bathara = dewa. bathari = widadari. bathara gana = mega. bathu = urun. bathon: urunan. bah rubah = barubah: rusak. barubahing galih: rusaking ati. bahna = banjir.

bahni = gêni.

bandana = beka, tali. kabandana: ditalèni.

bandarakan = padarakan: urakan. pidak bandarakan: turune wong urakan.

bantala = lêmah. bantala rêngka: nêla.

bandhung = gêdhe, sungsun. sumur bandhung: sumur gêdhe, sumur sungsun.

bangkit = bisa, pintêr.

baskara = srêngenge.

bagna = rusak, ilang, lêbur. bagnawirya: ilang kamuktène.

banjar = urut. bêbanjaran: urut-urutan. ambanjari: ngurut, mrênca.

bamban = wiwit.

bra = ratu, murub, ambranang, warata.

brana = barang, tatu. nandhang brana: nandhang tatu, kataton. rajabrana: rajaning barang, mas intên.

brakara = sulung.

brakithi = sêmut.

brata = laku, tapa. yogabrata: laku bêcik. tapa brata: laku tapa.

braja = gêgaman. brama = gêni. bramastra: panah gêni. bramantya = bramatiya: muring, nêpsu. bramara = brêmara: kombang. braminta = susah. brahma = gêni. brahmana = pandhita lanang. brahmani = pandhita wadon. brastha = rusak, lêbur. brangti = susah, birai. byantara = ngarêpan. ngabyantarane: ing ngarêpane. byakta = yêkti, têmên. kabyaktan: kayêktènan. byat = bwat: abot. kabyatan: kabotan. bina = gila, anggilani. kabina-bina: kagila-gila. birawa = bungah, muruh, luwih rowa. birat = ilang. bisama = wicaksana.

bisik = bisika: parab, juluk, jênêng. bêbisik: pêparab, jêjuluk. bijang = pundhak. bijaksana = wicaksana. biyada = prawan, wong wadon. biyas = pucêt, kucêm. bima = anggêgilani. bimana = abimana: linuwihing ati, ati bêcik. bibi = biyung. binda = tumpang. binda upaya: tumpanging paekan. bintala = gandhewa. biksa = lêlêmbut. biksuka = sapi. blitar = têmbaga. blilu = bodho. bodho blilu: bodho bangêt. blilu tau: bodho nanging wis tau. belu = jagang. bèji = tlaga, sêndhang, blumbang. bèngkas = ilang, rusak.

bolot = dhangkal, rêgêding awak. kokot bolot: gêbèl dhangkal.

boja = pangan. bojana: mangan. kêmbul bojana: pista. bojakrama: pasuguh, pambage.

boma = bomantara: awang-awang.

boga = pangan, rêjêki. sandhang boga: sandhang pangan. ngupa boga: golèk pangan.

bonglot = lunga, oncat. mabonglot: oncat, ngoncati, nglungani.

bônda = tlikung, tali, pêrang. bondawala: pêrang ijèn, pêrang tandhing. bondawala pati: pêrang ijèn rêbut pati. angrok bondawala pati: nglabuhi pêrang ijèn rêbut pati.

botrawi = sêndhang.

brôngta = birai, susah.

burat = borèh.

budaya = budi, pikir.

buwahpada = dlamakan.

buja = bau, tangan.

bujakara = kêlat bau.

bujôngga = ula gêdhe.

bumi = lêmah.

bungkul = wungkul: wutuh. bungkulan, wungkulan: wutuhan. sabungkul: sawutuh. wiji

wungkul: wiji wutuh.

buntala = panah, gandhewa.

bêsta = bonda. kabêsta: kabonda.

bêntar = dhuwur. sitibêntar: sitinggil.

Nga

ngacari = ngancari: ngaturi.

ngacarani = ngancarani: ngaturi, ambagèkake.

ngacintya = andhêmêni.

ngaras = ngambung.

ngarip-arip = ngarêm-arêmi. pangarip-arip: pangarêp-arêp.

ngadiraga = ngasrèni awak, manganggo bêcik.

ngadiyah = ngluwihi.

ngawiyat = awang-awang.

```
ngalika = nêlik.
ngalul = ngulinakake.
ngalunapung = tansah nêpsu, têrus nêpsu.
ngapilangên = nyumbana.
ngayap = ngiringake, ngadhêp, ingayap: diiringake, diadhêp.
ngayubagya = jumurung, nayogyani.
nganyut = andudut. nganyut driya: andudut ati. nganyut tuwuh.
ngamandaka = gawe-gawe, doracara.
ngamêr = ngarih-arih, nglêmêsi, ngênêng-ênêngi.
ngandani = ambêciki.
ngantaka = matèni.
ngantyani = nganti, manganti: ngêntèni.
ngandhêmi = ngrungkêbi.
ngranuhi = saya krasa, muwuhi.
ngratika = nyipta.
ngrajaniti = ngadili.
ngrantam = nata, ngrancang, anggladhi, ngulinakake.
```

```
ngrantêg = ngiyêg-iyêg.
ngrancana = anggodha, nganggit, ngrêngga.
ngrancaka = ribêd.
ngaksi = nonton, andêlêng.
ngascaryani = anggumuni, ngeram-eramake.
ngastawa = nyêmbah, ngabêkti. pangastawèng ulun: pangabêkti kula.
ngastuti = nyêmbah, ngabêkti. nawala kanthi pangastuti hamba: sêrat saha pangabêkti kula.
ngasthaka = anggayuh, ngangkah.
nglancari = nglêpasi.
ngisapu = mangku.
ngimur = nglimur: nglipur, ngarih-arih.
nginte = nginjên. juru panginte: mata-mata, têlik.
ngisthawa = nyana.
ngimpun = ngumpulake.
nginggut = mlirik, nglirik, mlerok.
ngripta = nata, nganggit. pangripta: panata, panganggit, pangarang.
```

ngling = kôndha, calathu. ngrima = anjambak. ngèstrèni = anjurungi, ngrujuki, nêksèni. ngèstupada = ngabêkti. ngèpi = nyêbari. nguni = biyèn, dhisik. nguniwèh = utawa. ngucup = ngucupi: nglêpasi. ingucup: dilêpasake. nguruh = ngunthuk. ngudara = mêtêng. ngudakani = ngilèni banyu. nguswa = ngambung. ngulul = ngrêngga. pangulul: pangrêngga. ngupadi = ngupaya, golèk, anggolèki. ngujwala = sumorot. ngujiwat = awèh ulat. ngujiwati: tansah awèh ulat. pujiwati: wong kang gawene awèh ulat.

```
ngumala = sumorot.
ngênguwung = sumorot, gumêbyar.
ngrujit = nyuwèk, nyuwir, nganggit.
ngrurah = ngrusak.
nglut = ngoyak, amburu, ngêsuk.
ngumbara = ngambara: mabur.
ngrumpaka = ngrupaka, rumapaka:<sup>[16]</sup>
nganggit, ngrêngga.
ngungkih = ngangkah, ngarah.
ngrompak = ambègal, ambajag.
ngong = aku.
ngongkal = nyongkèl, ambungkar, andhungkar.
ngêla-êla = ngeman-eman, andama-dama, ngalêmbana. ingêla-êla: didama-dama,
dialêmbana, dieman-eman.
ngêmasi = mati.
ngêntar = ambegal.
ngênting = êntèk, ngêtog.
ngêndhanu = anggamêng.
```

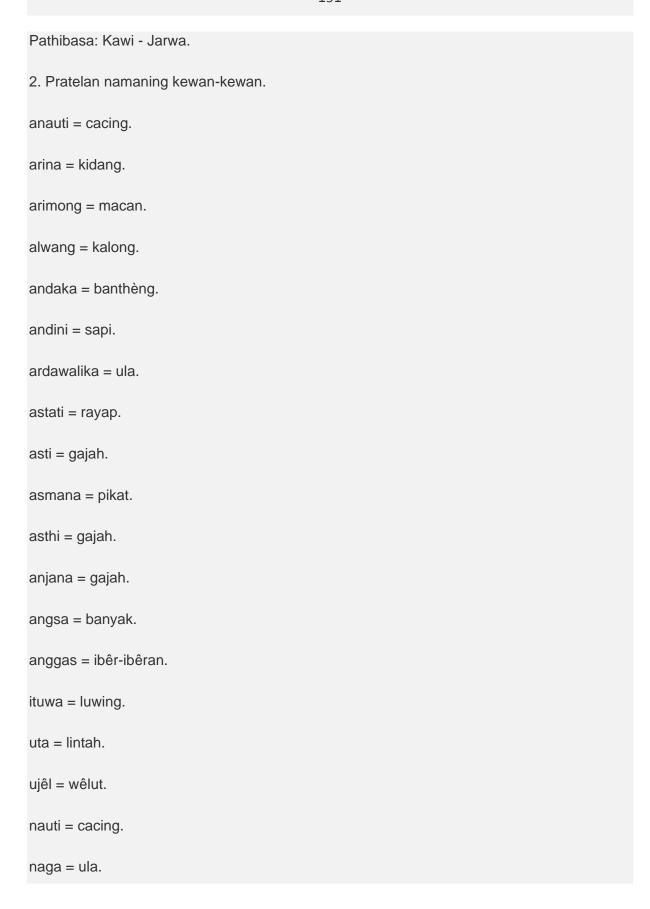
ngênjali = mangênjali: nyêmbah.

ngêmbun = mundhi.

ngrêngih = ambrêngêngêng, rêngêng-rêngêng, ngidung.

ngrêmbaka = kêtêl, ngrêmbuyung, ngrêmpoyok.

ngrênggêp = nyêkêl.


```
nagapati, nagaraja, nagaji, nagendra = ratuning ula

nitêh = ulêr.

cakarwa = mliwis putih.

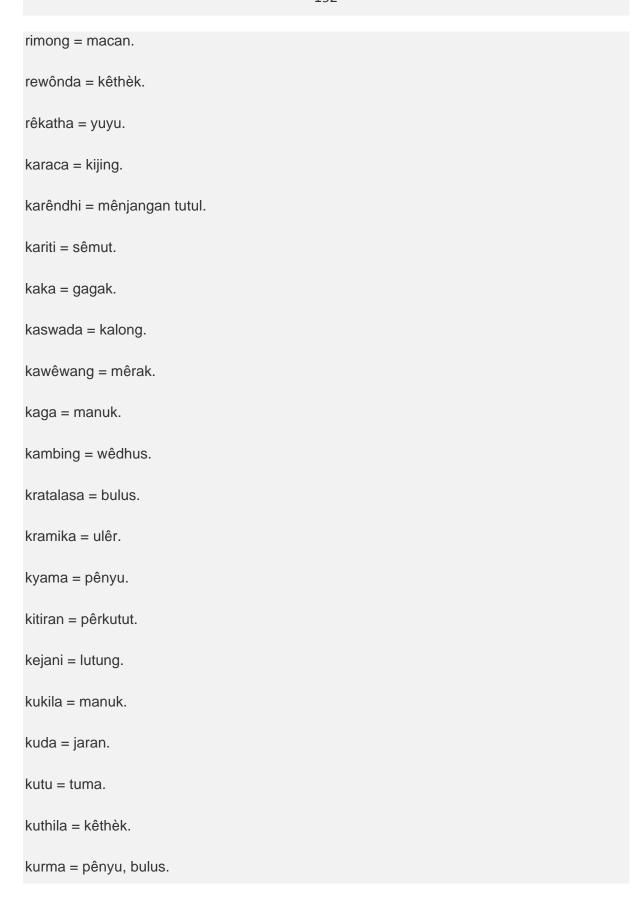
caga = bêburon.

canthoka = kodhok.

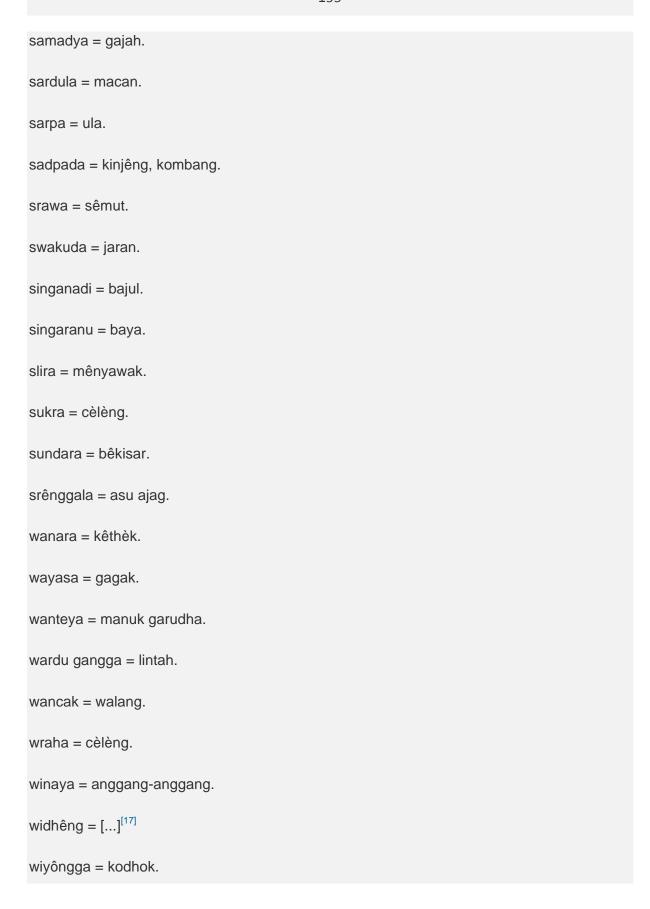
cintaka = manuk cêkaklak.

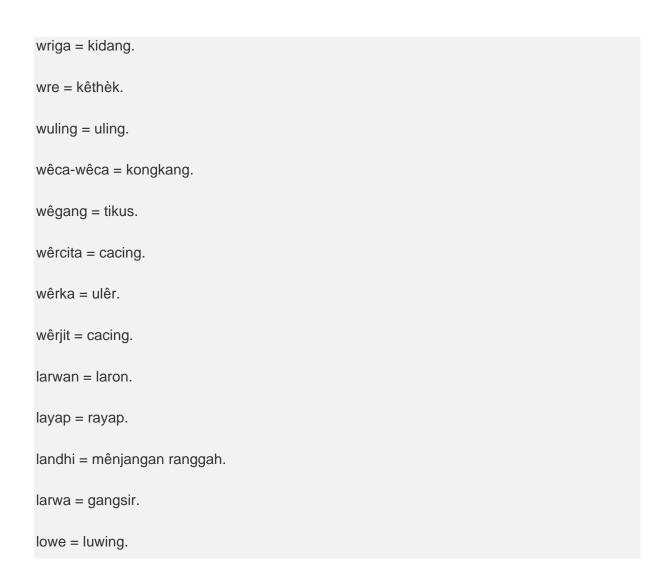
cucur = manuk kêdhasih.

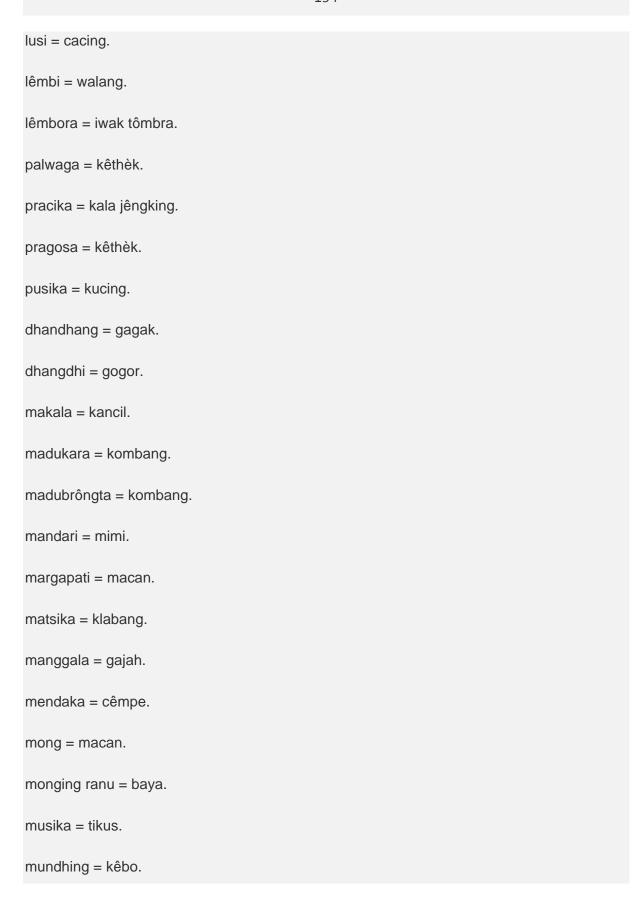
ramaja = bajing.
```

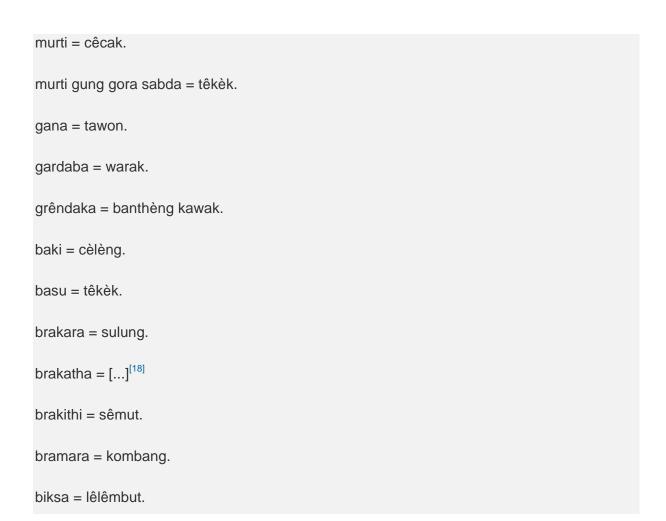

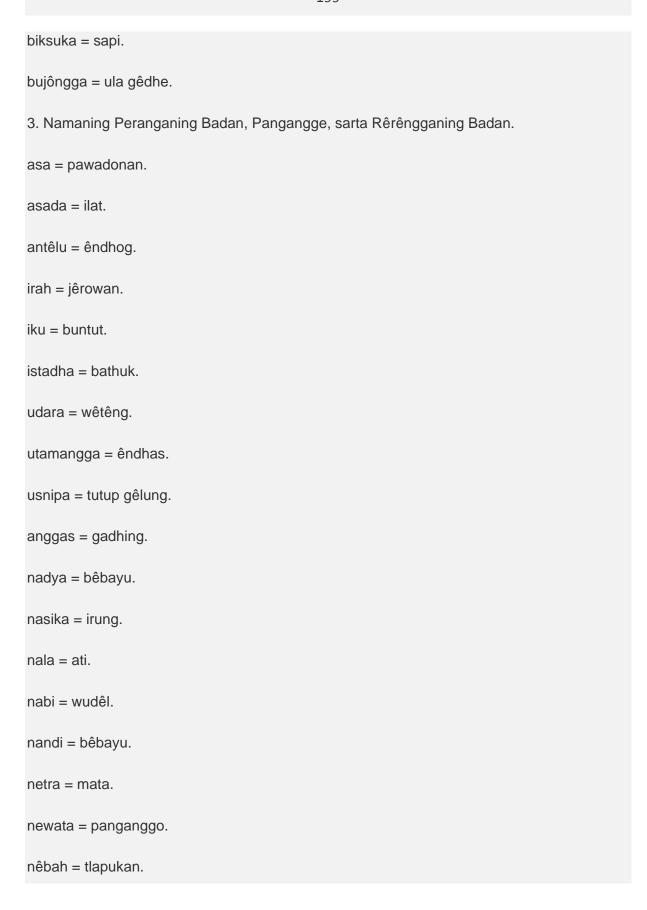

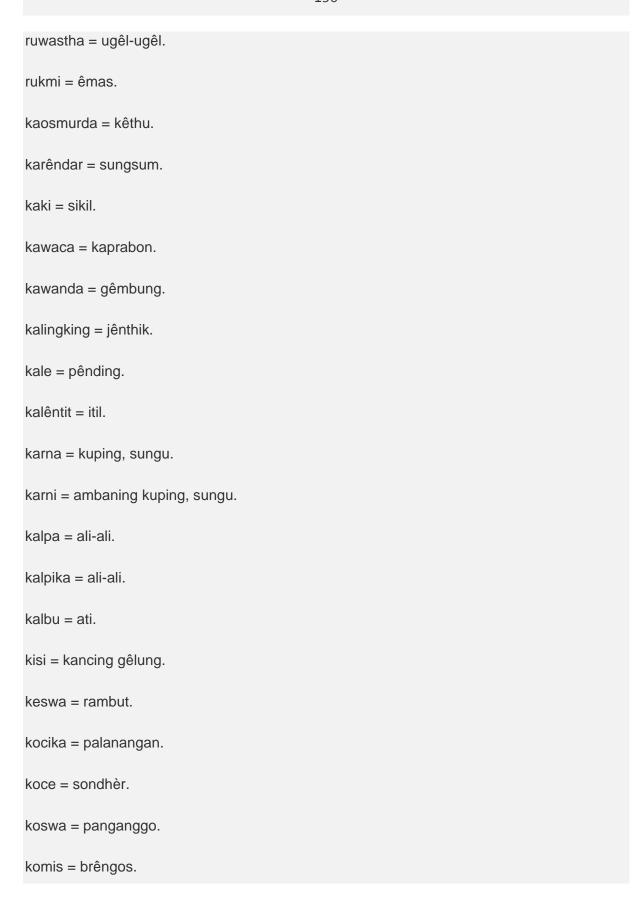

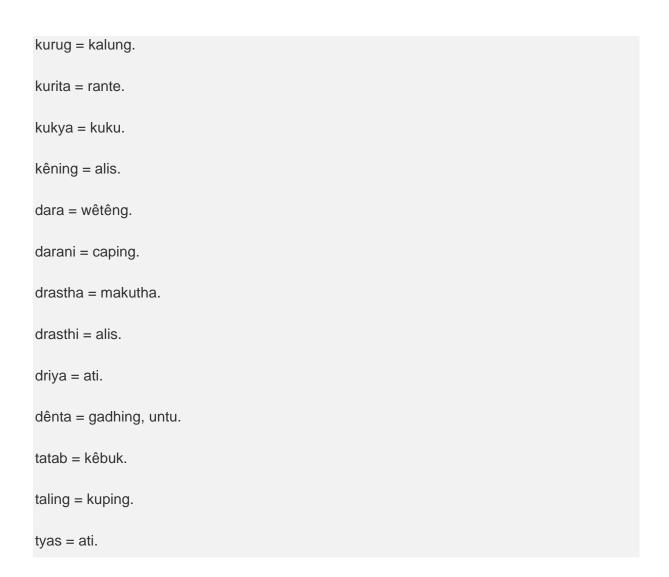

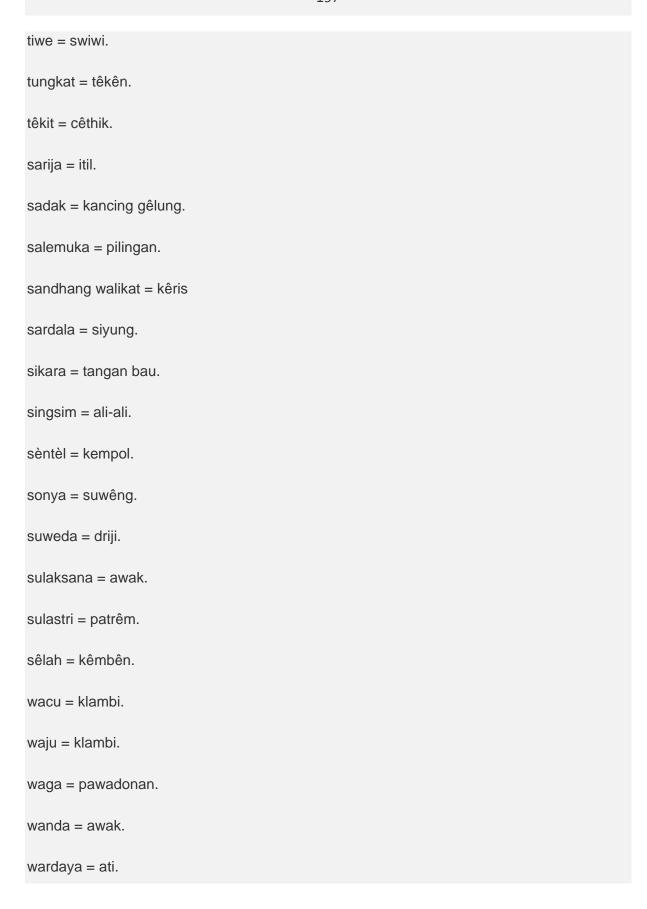

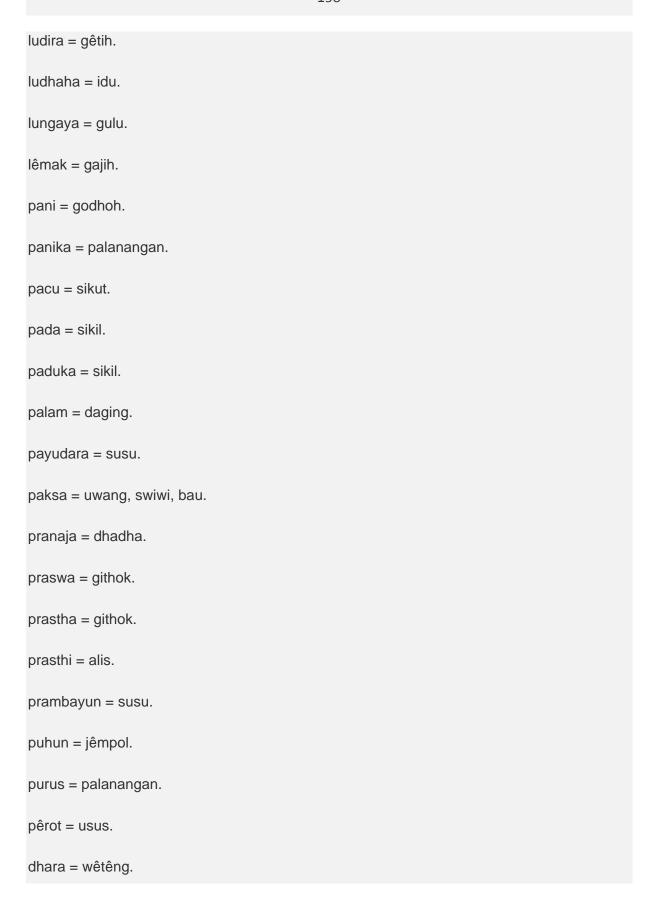
carana = athi-athi.
carma = walulang, kulit.
caksuh = suluhan.
curiga = kêris.
cuni = panunggul.
cêmbing = jenggot.
rajatadi = mas intên.
riwe = kringêt.

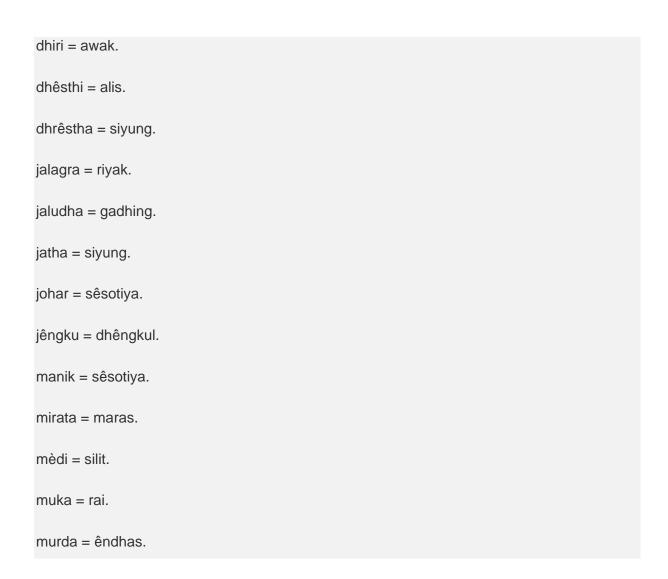

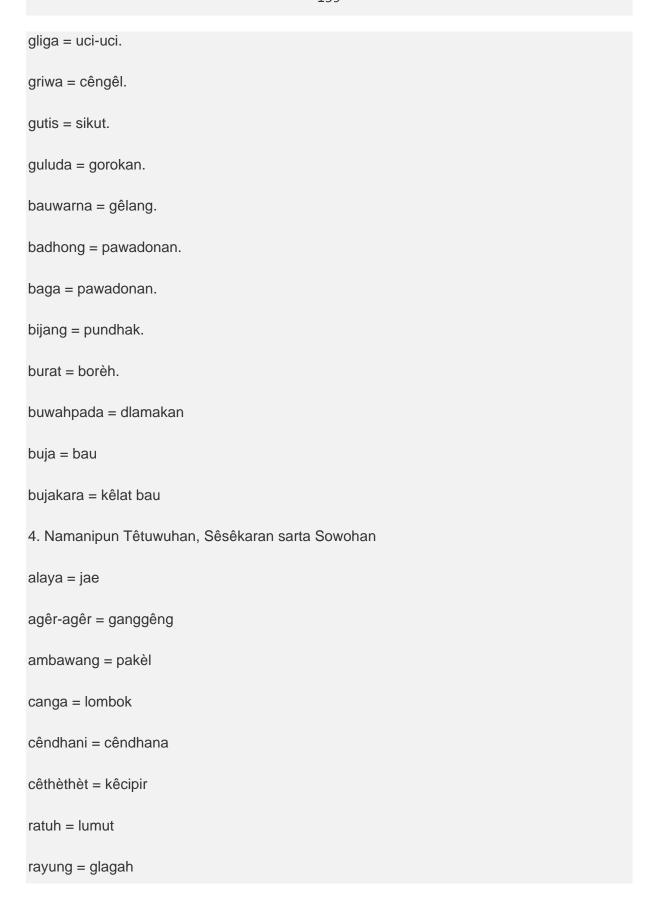

waktra = rai.
wastra = jarit.
waspa = êluh.
wiso = usus.
wismaka = kêthu.
wèni = rambut.
lanat = cucuk.
lak-lak = têlak.
lidhah = ilat.
lik-lik = sêntil.
locana = pasuluhan.
ludaka = cêthik.

rangin = dhadhap

randhêh = randhu

risakan = kiring

rondhon = godhong

rutan = pênjalin

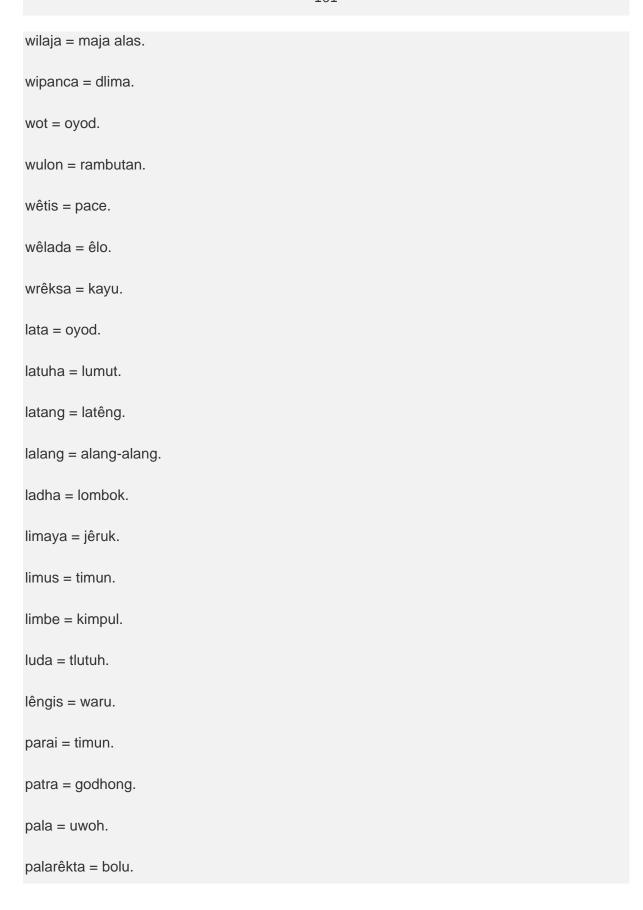
rêwawa = luntas

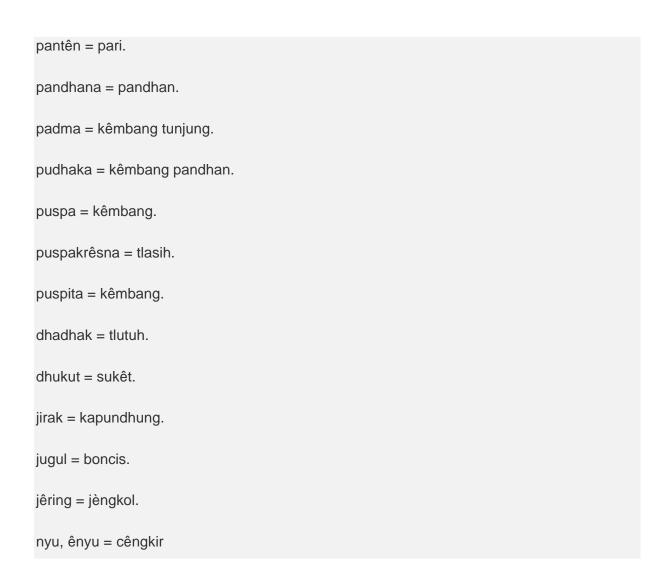
kêkatang = sukêt

kalurak = kapundhung

kamal = asêm
kamijara = sêre
kroya = waringin
kunira = kunir
kuranji = asêm
kurita = oyod
kusuma = kêmbang
kumuda = kêmbang tunjung
kêtur = cêndhana
kêndhuru = wit gêndhuru
dukut = sukêt
duryan = durèn
tahên = kayu taun
taratya = wit trate
taru = godhong
taruwara = kêkayon
tarkas = endhong
tangke = êpang
tilarsa = lêmpuyang
timuna = timun
trêna = êlung

```
sahang = mrica
saing = cabe
sarasidya = kêmbang trate
sari = kêmbang
salatara = woh mlandhingan
singgang = poke dami
sumarsana = kêmbang kanthil
sêrah = suru
warêgung = gudhe
wratsari = kêmbang cêpaka
wratmaka = kêmbang gambir
winata = kêmbang tunjung
wila = maja.
```


mandira = wit waringin

manggistha = wit manggis

grandim = jagung

gile = katumbar

gintungan = woh kusambi

gêrot = bondhot

gêtêm = bêton kaluwih

gurda = kayu wringin

Hak Pengarang Kaayoman Staatsblad. Sêrat punika bilih tanpa tôndha tangan, botên afsah kawontênanipun

Boekh S. M. DIWARNO

[Tanda tangan]

